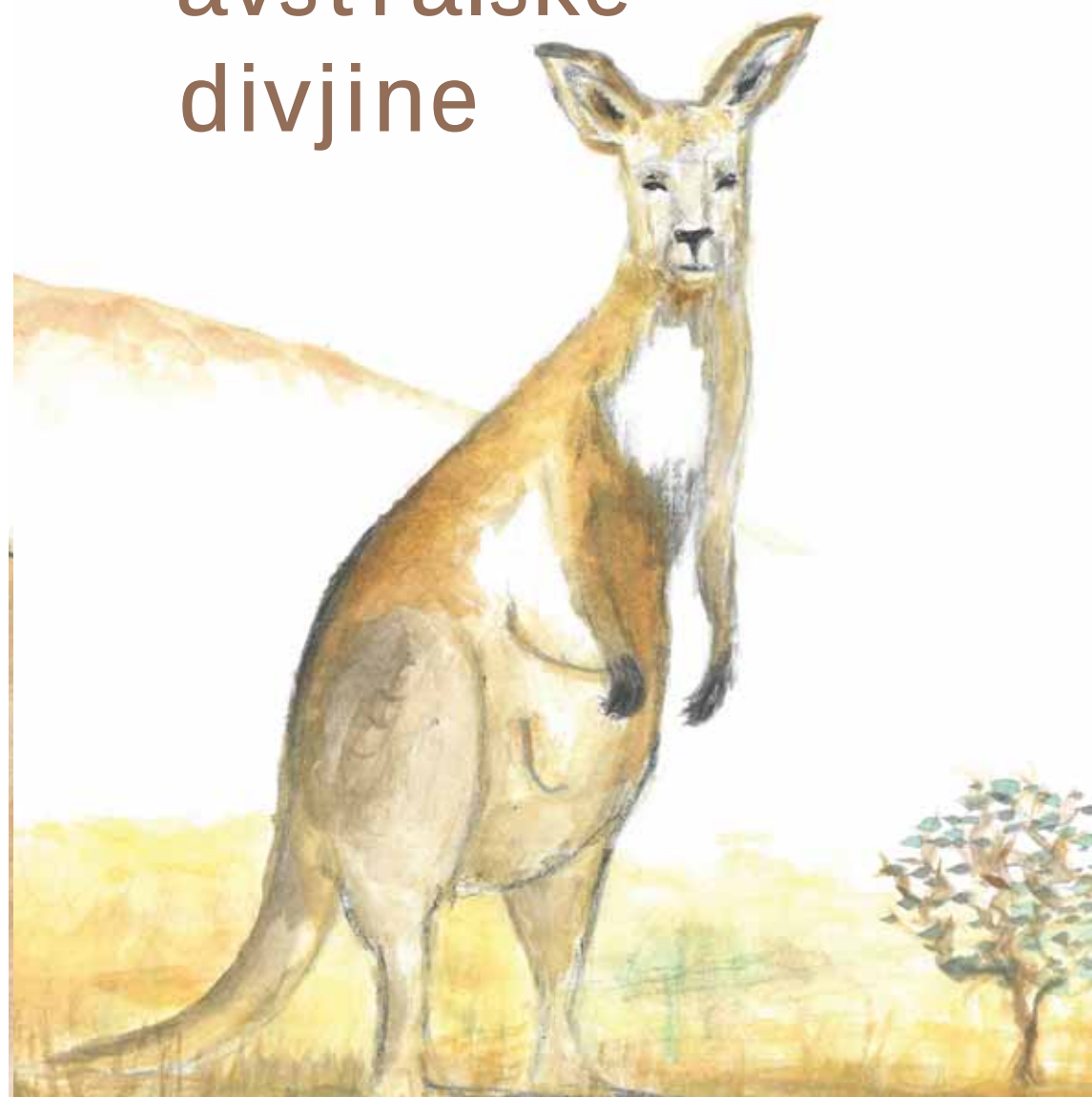


Zgodbe iz avstralske divjine





Zgodbe iz avstralske divjine

Celje, oktober 2020

ZGODBE IZ AVSTRALSKE DIVJINE

Naslov izvirnika: **Stories from the Billabong**

Retold by James Vance Marshall, illustrated by Francis Firebrace

Francis Lincoln Children's Books 2010

Darilna izdaja, 1. natis

Uredila

Polonca Zalokar

Avtorji prevodov in ilustracij

Teja Arzenšek, Gal Ašič, May Bazinšek, Patrik Gobec, Lana Hladnik, Tina Jelenko, Anja Keše, Lucijan Korošec, Ana Maria Kotnik, Julija Krašek, Luka Kuder, Matic Leskovšek, Lara Majcen, Rok Majcenovič, Filip Milošević, Larisa Ortl, Tina Osetič, Aljaž Petek, Leon Povše, Marcel Prašnikar, Gabrijela Ravnjak, Živa Turk, Nastja Turnšek, Lara Zalokar, Katarina Zobec, Niko Žafran, Matevž Žula

Mentorstvo dijakom prevajalcem

Andreja Vipotnik Ravnak, Polonca Zalokar

Mentorstvo ilustratorjem

Darja Povše

Mentorstvo prispevku o aboriginih

Dragica Babič

Lektoriranje

Katarina Petač

Oblikovanje, prelom in mentorstvo obdelavi slik

Karmen Kotnik

Tisk

Grafika Gracer

Naklada

300 izvodov

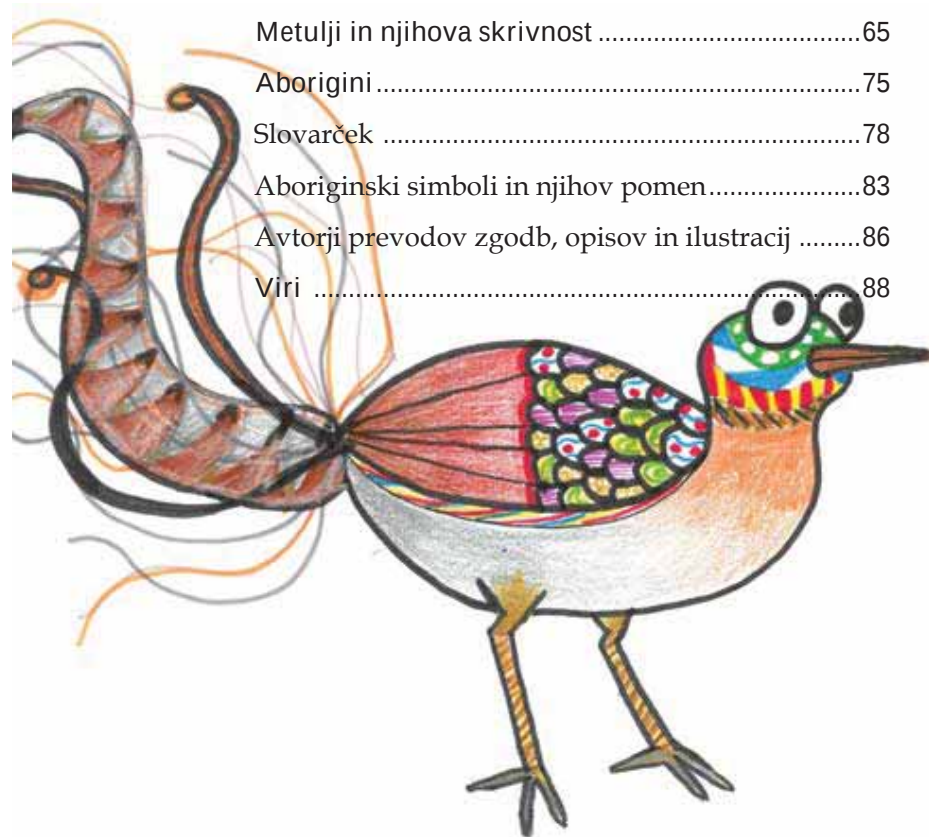
Šolski center Celje

Gimnazija Lava, oktober 2020

Nastanek in izdaja knjige sta sofinancirana iz sredstev Republike Slovenije in Evropske unije iz Evropskega socialnega sklada v okviru projekta Razvojno središče talentov (RaST), ki ga izvaja II. gimnazija Maribor.

Vsebina

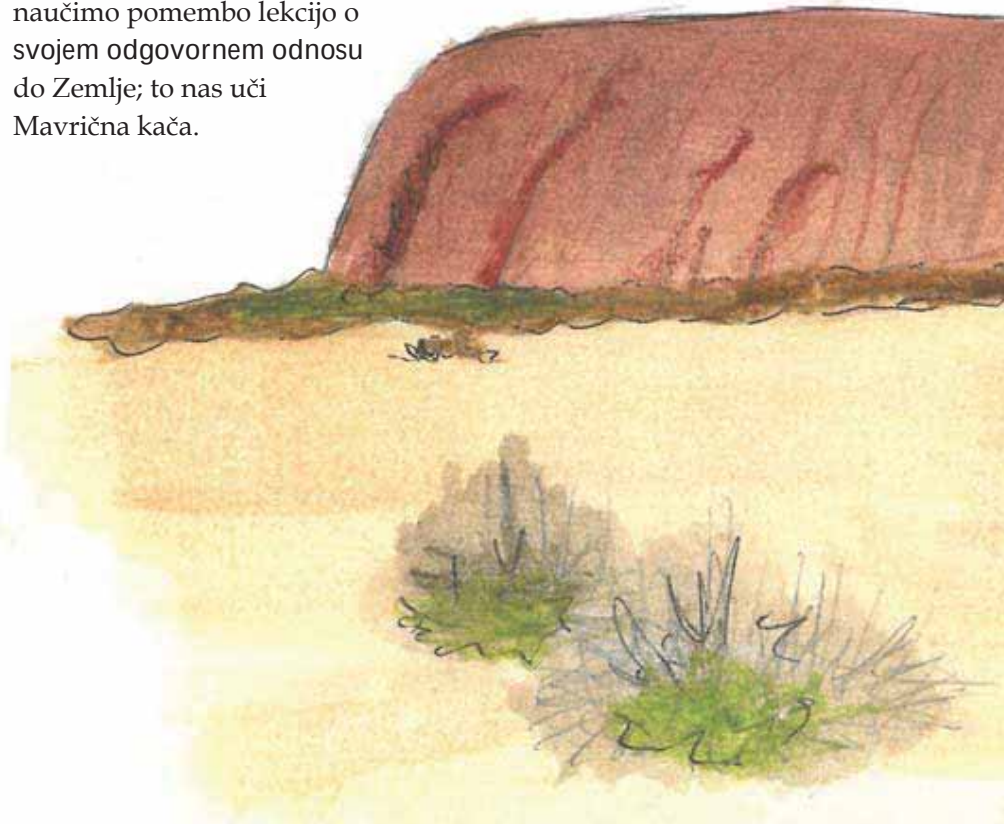
Kako je nastal svet	6
Kako je dobil kenguru svojo vrečo.....	12
Zakaj lahko žabe le kvakajo	20
Brolge in njihov ples.....	27
Zakaj so kljunaši posebna bitja	32
Gorska roža.....	39
Vešči in gorske rože	45
Kako je dobil krokodil svojo kožo.....	51
Človek kuščar in nastanek gore Uluru.....	58
Metulji in njihova skrivnost	65
Aborigini	75
Slovarček	78
Aboriginski simboli in njihov pomen.....	83
Avtorji prevodov zgodb, opisov in ilustracij	86
Viri	88



Uvodne misli

Pred vami je zbirka desetih starodavnih zgodb, ki so si jih pripovedovali aborigini ob ognju in bilabongih v avstralski puščavi že pred več deset tisoč leti, da bi osmislili nastanek sveta in si krajšali čas.

Skozi zgodbe, ki so se ohranile kot ustno izročilo, otroci in odrasli odkrivamo svet, kot si ga predstavljajo aborigini. Zgodbe iz avstralske divjine so namenjene tako otrokom kot tudi odraslim. Otrokom ponujajo odgovore na večna vprašanja, kot so: kako je nastal svet, zakaj ima kenguru svojo vrečo, zakaj je kljunaš tako posebno bitje; pripovedi so vselej povezane z avstralsko avtohtono živalsko populacijo, iščejo odgovore na vprašanja in burijo našo domišljijo. Odrasli pa se lahko iz teh zgodb naučimo pomembne lekcije o svojem odgovornem odnosu do Zemlje; to nas uči Mavrična kača.



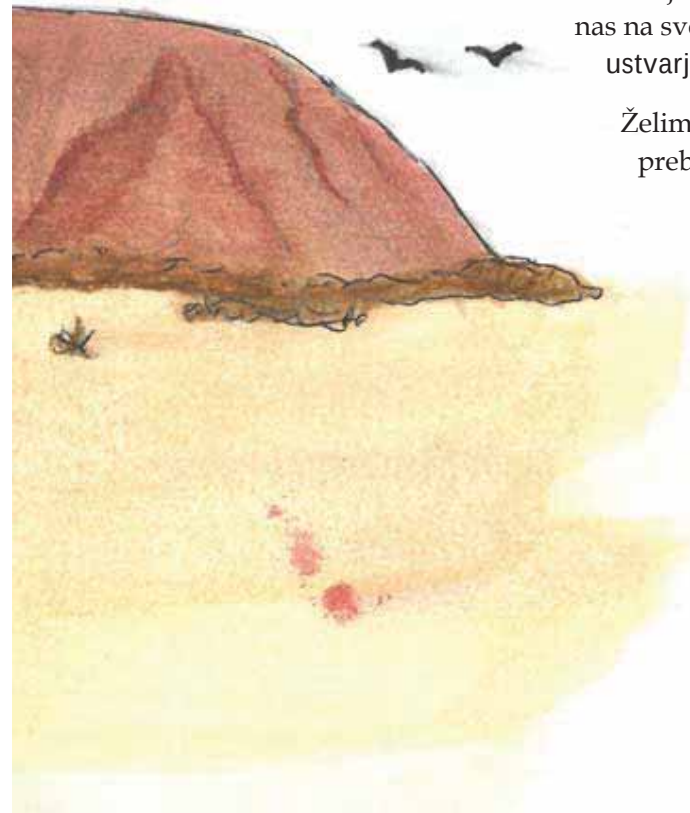
Ko je ustvarila svet, je ljudem zapovedala, da moramo skrbeti zanj, saj ga nismo dobili v trajno last, pač pa smo samo njegovi skrbniki in moramo spoštovati vsa živa bitja na Zemlji. Če bomo zlorabili Zemljo, se bo morala Mavrična kača spet pojaviti in ustvariti nov svet, na katerem pa ne bo prostora za človeka.

Po Škotskih pravljicah in Irskih legendah so Zgodbe iz avstralske divjine tretja knjiga, katere avtorji tako prevodov kot tudi ilustracij so mladi ustvarjalci, mentorice pa smo njihove profesorice. Zgodbam smo dodali spremno besedo o aborIGINIH, slovarček ter aborIGINske simbole in njihov pomen.

Ob nastanku knjige se zahvaljujem Tanji Potočnik in Heleni Nardin za njuno pomoč. Iskreno se zahvaljujem tudi akademskemu slikarju Viktorju Povšetju za pomoč pri ilustracijah ter knjižničarjem Šolskega centra Celje. Hvala tudi vsem, ki ste nas na svoj način spodbujali pri ustvarjanju.

Želim vam veliko užitkov ob prebiranju avstralskih zgodb.

Polonca Zalokar



Kako je nastal svet

Na začetku na Zemljinem površju ni bilo življenja, je pa v njenih globinah spala velika kača. Imenovala se je Mavrična kača.

Spala je zelo zelo dolgo. Nato se je nekega dne zbudila in se odvila. Ko se je počasi vila čez ravno, suho, pusto zemljo, je razmišljala: »Kako dolgočasno je tukaj.« Uporabila je svojo čarobno moč in ustvarila dež.

Deževalo je dan za dnem. Cele tedne, mesece, celo leta. Ob neprestanem deževju so se sledi, ki jih je za sabo pustila kača, napolnile z vodo. Tako so nastale dolge vijugaste reke, bilabongi in vodni izviri.



Včasih, ko se je Mavrična kača premikala naprej, je z glavo zarila v zemljo, da se je ta nakopičila pred njo. Tako so nastale gore, hribi in doline.

Na nekaterih mestih se je mleko iz njenih prsi vpilo v zemljo in jo naredilo rodovitno. Tam so iz zemlje zrasli deževni gozdovi, najrazličnejše vrste trav in zaplate živobarvnih rož.

Ko je Mavrična kača izoblikovala površje, se je vrnila v zemeljske globine in zbudila bitja, ki so tako kot ona spala.

Najprej je zbudila sesalce in jih odpeljala do najboljših mest za življenje. Dinge, ki ne potrebujejo veliko vode, je napotila v puščavo. Kenguruji imajo radi travo in listje, zato jih je pospremila v goščavo. Drevesne žabe, ki ljubijo hladno, temno in mokro, pa v deževni gozd.





Nato je zbudila ptiče. Orle je poslala v gore, saj lahko letijo visoko in daleč. Do bilabongov je odpeljala kakaduže, kajti preleteti zmorejo le kratko razdaljo. Emujem, ki pa sploh ne letijo, je namenila ravnine, po katerih lahko tečejo, kolikor jim srce poželi.



Na površje je privedla vodne živali. Ribe je popeljala v reke, žabe v plitke ribnike, želve pa v lagune.



Potem je zbudila žuželke: mravlje, hrošče, pajke in škorpionje. Pokazala jim je kamne, špranje in puščave.



Nazadnje je prebudila človeka, žensko in moškega. Peljala ju je do kraja, kjer je bilo obilo hrane in vode. In naučila ju je pravil, po katerih naj živita.

Pravila so bila zelo preprosta. Povedala jima je, naj spoštujeta vsa živa bitja, kajti kenguruji in kakaduji so njuni bratranci, otroci iste stvaritve. Svetovala jima je, naj spoštujeta Zemljo in skrbita za njo, kajti njena drevesa, kamni in izviri so sveti, ker so tudi oni del sveta, ki ga je ustvarila.

Na koncu, preden je šla spat pod površje, je Mavrična kača človeka opozorila, da nista lastnika Zemlje, ampak njena varuha. In če bosta zaradi pohlepa ali lastne želje izkoriščala Zemljo, namesto da bi skrbela zanjo, se bo morala Mavrična kača ponovno pojaviti in ustvariti nov svet, na katerem pa ne bo prostora za ljudi.



Mavrična kača

Aborigini verujejo, da so naš planet ustvarila številna mitološka bitja, eno od njih je tudi Mavrična kača. Verjamejo, da so prav ta bitja kasneje postala del Zemlje. Zato je aboriginom Zemlja sveti kraj, dar, dan od bogov, in ga je potrebno negovati. Zgroženi so nad tem, kako si ljudje lastimo Zemljo in jo izkoriščamo.

Nihče ne ve točno, koliko je stara zgodba o Mavrični kači. Vemo pa, da so prišli aborigini v Avstralijo pred več kot 60 000 leti; med zadnjo ledeno dobo so iz Indonezije prišli po kopnem, ki je takrat še obstajalo. Njihove prve upodobitve Mavrične kače so bile vklesane v skale pred več kot 40 000 leti. Aboriginska kultura, odmaknjena od ostalega sveta, velja zato za najstarejšo še razvijajočo se kulturo sveta.



Kako je dobil kenguru svojo vrečo

Mami kengurujki se je zdel njen mali Joey včasih prava nadloga. Kadar koli mu je obrnila hrbet, je odskakljal raziskovat. Zelo jo je skrbelo, da ga bo izgubila. Nekega jutra, ko sta se hranila, se je k njima priplazil zelo šibek in star vombat. »Bolan sem in slep,« je rekel, »lačen sem in žejen, brez prijatelja na svetu.«



Mami kengurujki
se je zasmilil.

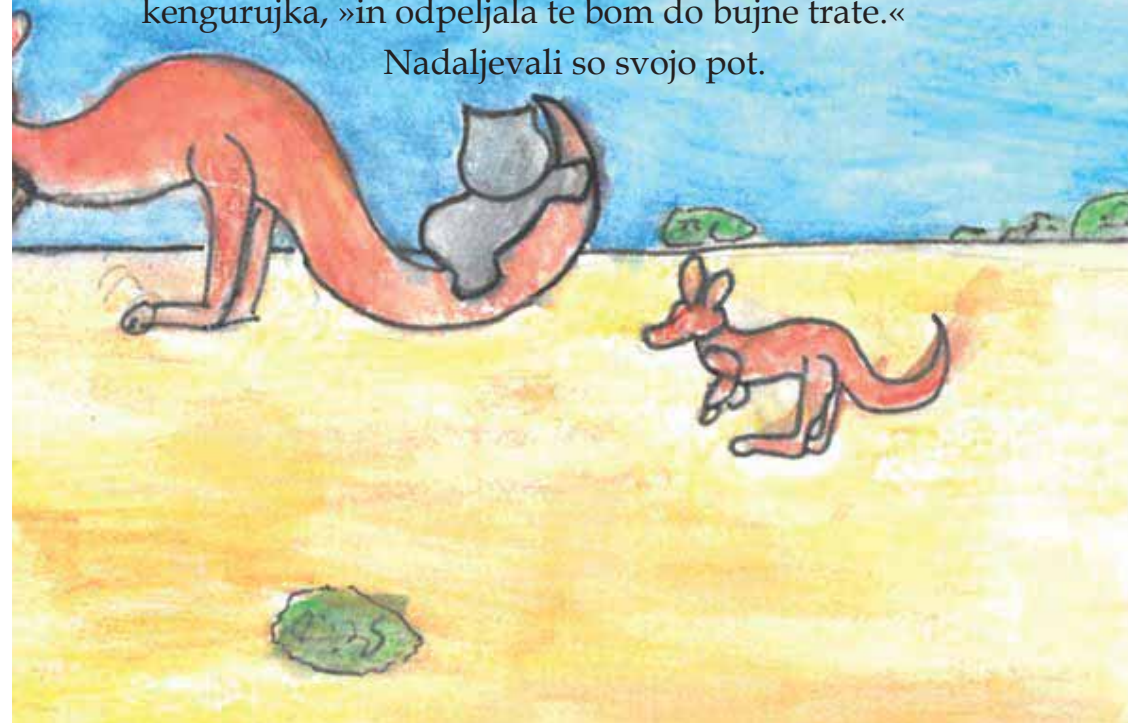
»Jaz bom tvoja
prijateljica,« mu je

odgovorila, »primi se mojega repa in odpeljala te bom
do vode.« In so šli.

Pot ni bila lahka. Stari vombat je kar naprej spuščal
kengurujkin rep in Joey je neprestano zaostajal. Ko
so končno prišli do izvira, ubogi vombat kar ni nehal
piti. Spet se je začel pritoževati: »Oh, tako sem lačen!
Stradam, že več dni nisem jedel!«

»Primi se mojega repa,« mu je naročila mama
kengurujka, »in odpeljala te bom do bujne trate.«

Nadaljevali so svojo pot.



Tokrat je bila njihova pot še težja. Lačen vombat je kar naprej spuščal kengurujkin rep. Joey je bil utrujen in slabe volje. Želel je, da ga mama nese, ampak njene roke so bile prekratke. In počasi so šli dalje.



Dospeli so do sočne trate. Stari vombat kar ni in ni nehal jesti.

Mama kengurujka ga je gledala; bil je srečen, zelo je užival. Naenkrat pa se je zdrznila. Postavila se je pokonci, stala je čisto pri miru. Nos ji je trznil. Zaznala je nevarnost.

In že so videli lovca z bumerangom v roki, kako teče proti njim in gleda vombata.



»Če ne pomagam tej ubogi stvarci,« si je mislila kengurujka, »ga bo lovec ubil.« Začela je poskakovati pred lovcem, da bi vzbudila njegovo pozornost, nato pa je odskakala stran.

Lovec si je mislil, da bi bil kenguru veliko okusnejši kot žilav, star vombat. Zato je stekel za kengurujko in vanjo zalučal svoj bumerang.

Ampak mama kengurujka je lahko tekla hitreje kot lovec in njegov bumerang je ni dosegel. Zasledovalca je vodila daleč stran. Skozi grmovje. Čez hribe in doline. Lovec ji je sledil, dokler ni utrujen obupal in odšel domov. Kengurujka je odskakljala nazaj do kraja, kjer je pustila svojega mladička in starega vombata. Ni ju bilo tam.

Bila je zelo zaskrbljena. Hitela je v vse smeri in ju iskala. Pogledala je v grmičevje. Za balvane in v senco dreves. Ni nehala jokati: »Joey! Joey! Kje si?« In končno ga je zagledala, spečega pod kavčukovcem. Zazibala ga je v svojih majcenih rokah. »Oh, Joey,« je zašepetala, »tokrat sem mislila, da sem te zares izgubila!«





Vprašala ga je, kaj se je zgodilo staremu vombatu. Vse, kar ji je Joey lahko povedal, je bilo to, da je »nekako izginil«. Nobeden od njiju pa ni vedel, da šibek, star vombat sploh ni bil vombat. V resnici je bil Veliki duh, ki je prišel na Zemljo, da bi našel in nagradil najprijaznejšo in najnežnejšo žival med vsemi živalmi.

Veliki duh je uvidel, da ne more biti nobena žival prijaznejša in nežnejša od mame kengurujke. Zato je te noči, ko je zaspala, poleg nje pustil darilo: koprenasto vrečo, ki je izgledala kot nakupovalna vreča, narejena iz vrvi.



Ko se je zbudila in videla vrečo, **ni** vedela, kaj bi z njo. Zato si jo je zavezala okoli pasu. In še v istem trenutku je vreča postala del nje.

Tako je dobil mali Joey kotiček, v katerem je lahko počival, spal, se grel in skrival. Mama kengurujka pa je dobila prostor za mladička, da ni v nevarnosti.

Od takrat so kenguruji in njihovi sorodniki edine živali z vrečami, v katerih njihovi mladički odraščajo.

Kenguru

Živali, ki živijo v Avstraliji, se razlikujejo od živali na drugih celinah. Pred okoli 50 milijoni let se je avstralska plošča ločila od ostalih plošč (podobno kot afriška, antarktična in južnoameriška plošča).

Avstralske živali so bile odrezane od ostalega sveta in so se

prilagodile svojemu okolju.

Večina živali teče po štirih nogah,



kenguruji skačejo po zadnjih dveh. Večina živalskih mladičev se skoti popolnoma razvitih in so že ob rojstvu ločeni od svojih mater, mladiči kengurujev pa se skotijo slepi, so le delno razviti in niso večji kot 2,5 cm. Prvih 6–9 mesecev živijo v materini vreči.

Poznamo več kot 50 različnih vrst kengurujev. Največji so rdeči kenguruji, ki so visoki več kot 2 metra in tehtajo do 90 kg, najmanjši pa merijo le nekaj centimetrov in tehtajo manj kot 28 gramov. Večina vrst živi v družini, ki šteje od deset do dvanajst članov, vodi pa jih alfa samec. So miroljubna bitja, ki brskajo po travi in listju. Ko jim grozi nevarnost, lahko največje vrste pobegnejo z več kot 40 km na uro. Vendar jim le redko preti nevarnost. V Avstraliji so samo trije plenilci, ki ogrožajo večje kenguruje: dingi (divji psi), krokodili in človek.



Zakaj lahko žabe le kvakajo

Lirorepec je prihajal vsako jutro k potoku pet. Imel je najlepši glas daleč naokrog. Znal je oponašati glas katerekoli ptice: kazuarjev klic, golobje gruljenje, kukabarin smeh in čudovito petje belega zvonarčka.

Nekega dne je med svojim petjem opazil v potoku nekaj nenavadnega. V deročem potoku je plavalo veliko mehurčkov. Večina je bila belih, le eden je bil temnejši. Izgledalo je, kot da je nekaj v njem. Medtem ko je lirorepec opazoval temni mehurček, je ta počil, ven pa je padel majhen zelen žabon. Žabon je zaplaval do lokvanja, splezal nanj, zajel zrak, se napihnil in se ozrl sem ter tja. Lirorepec še nikoli ni videl tako čudnega bitja.

»Zdravo, jaz sem lirorepec. Ali lahko poješ?«

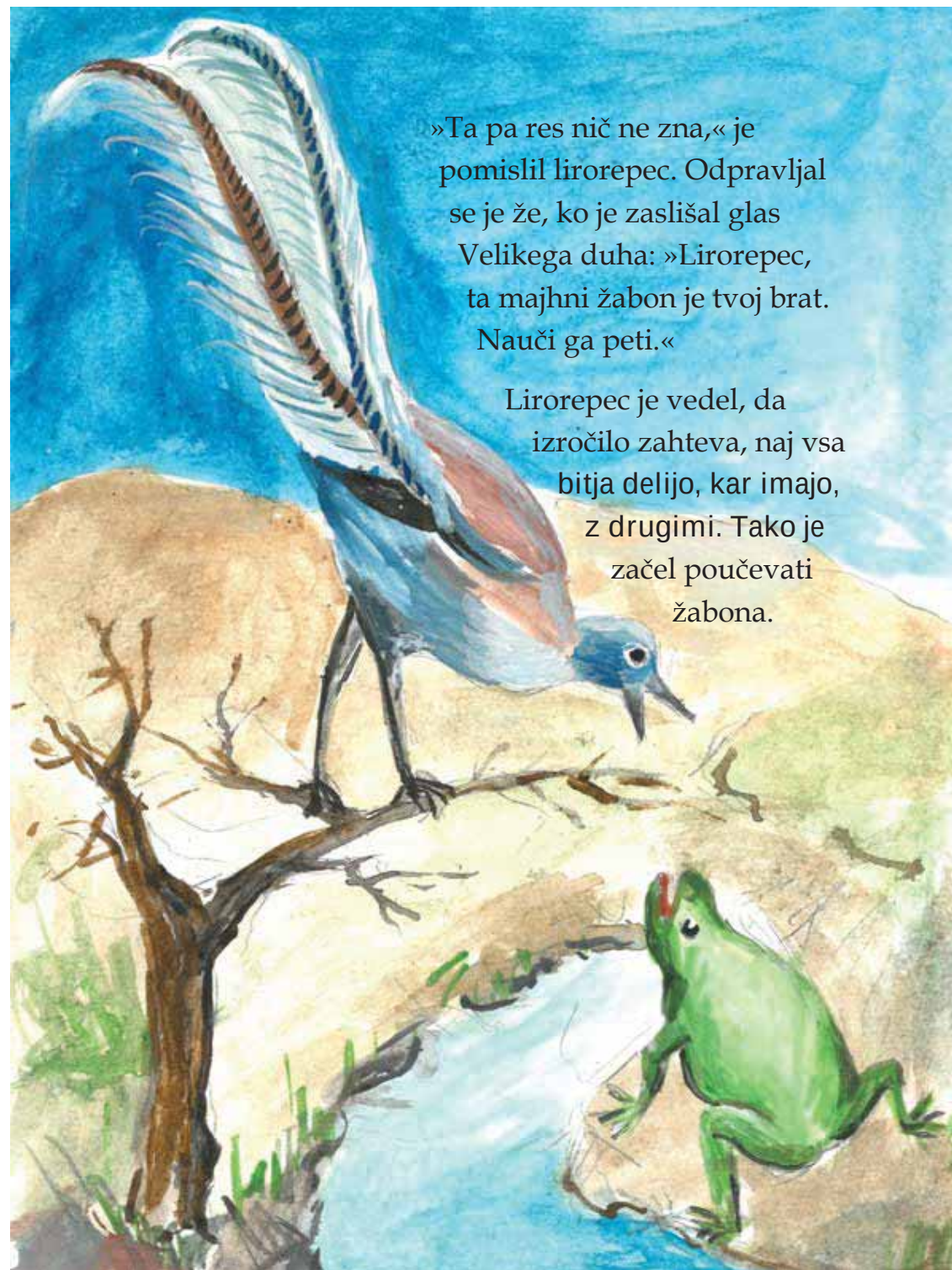
Žabon je odkimal.

Lirorepec ni odnehal: »Ali lahko govoriš?«

Žabon je zopet odkimal.

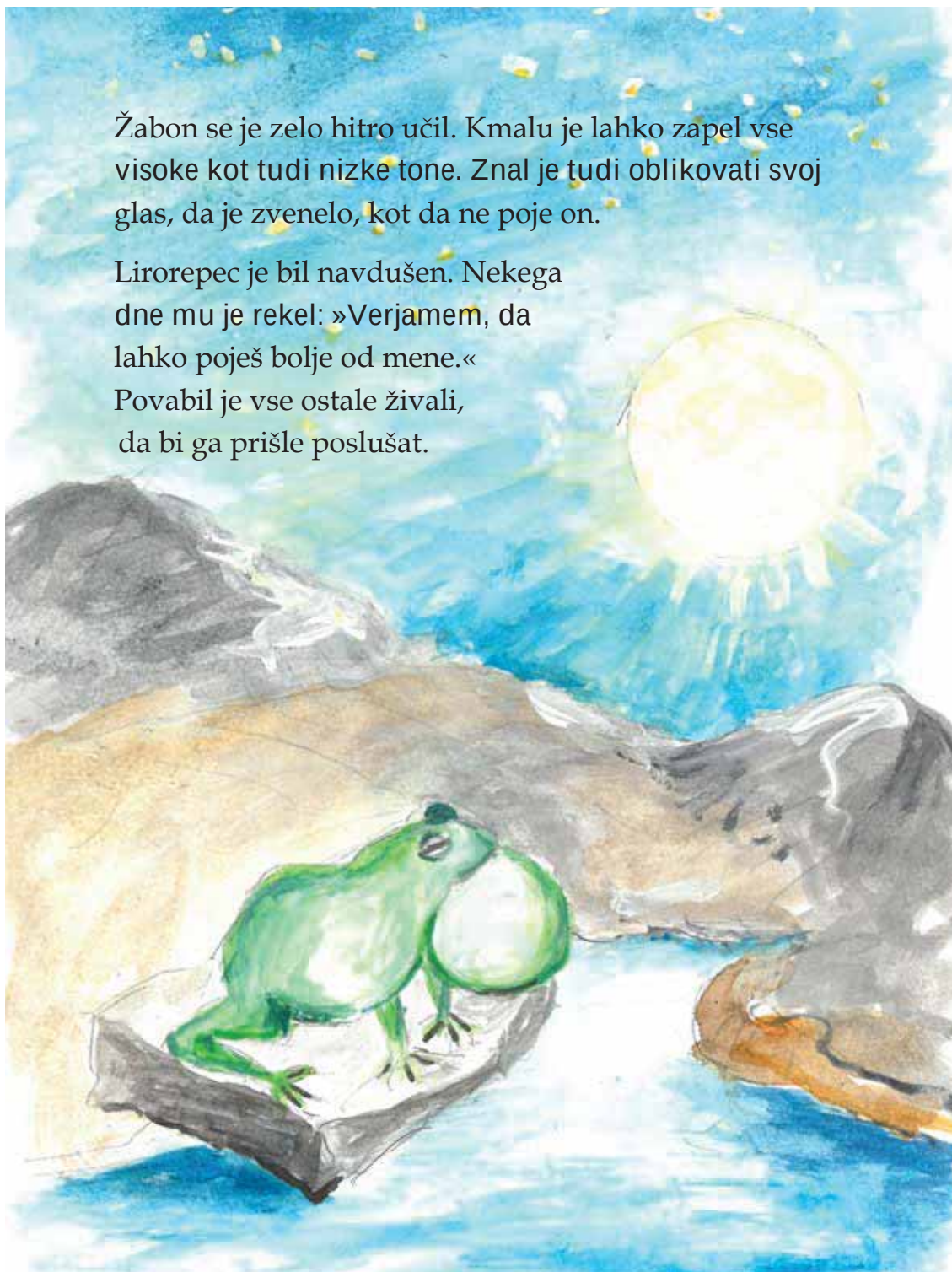
»Ta pa res nič ne zna,« je pomislil lirorepec. Odpravljaj se je že, ko je zaslišal glas Velikega duha: »Lirorepec, ta majhni žabon je tvoj brat. Nauči ga peti.«

Lirorepec je vedel, da izročilo zahteva, naj vsa bitja delijo, kar imajo, z drugimi. Tako je začel poučevati žabona.



Žabon se je zelo hitro učil. Kmalu je lahko zapel vse visoke kot tudi nizke tone. Znal je tudi oblikovati svoj glas, da je zvenelo, kot da ne poje on.

Lirorepec je bil navdušen. Nekega dne mu je rekel: »Verjamem, da lahko poješ bolje od mene.« Povabil je vse ostale živali, da bi ga prišle poslušat.



Ko so prišle do potoka, so videle le majhnega žabona. A takoj ko je začel peti, jih je prevzel s svojim lepim petjem. Ne le da je oponašal glasove drugih živali, znal je oponašati tudi naravne zvoke: žuborenje vode, šelestenje listja v vetru, najlepši od vseh pa je bil zvok dežja, ki pada na trda, suha tla. Vsi so občudovali njegovo petje.

Ponoči, ko so šle vse živali domov, je žabon splezal na svoj najljubši lokvanj. Zajel je zrak in zaklical: »Peti znam bolje kot lirorepec! Najboljši pevec na svetu sem!«

Ostale žabe so ga opozorile, naj ne bo tako domišljav. A on ni odnehal: »Najboljši sem! Najboljši sem!«

Žabica, njegova prijateljica, mu je rekla, naj utihne. On pa je še vedno vzklikal: »Najboljši pevec sem. Luna bi prišla z neba, da bi me lahko poslušala!«

»V redu,« je rekla žabica, »pa zapoj!«

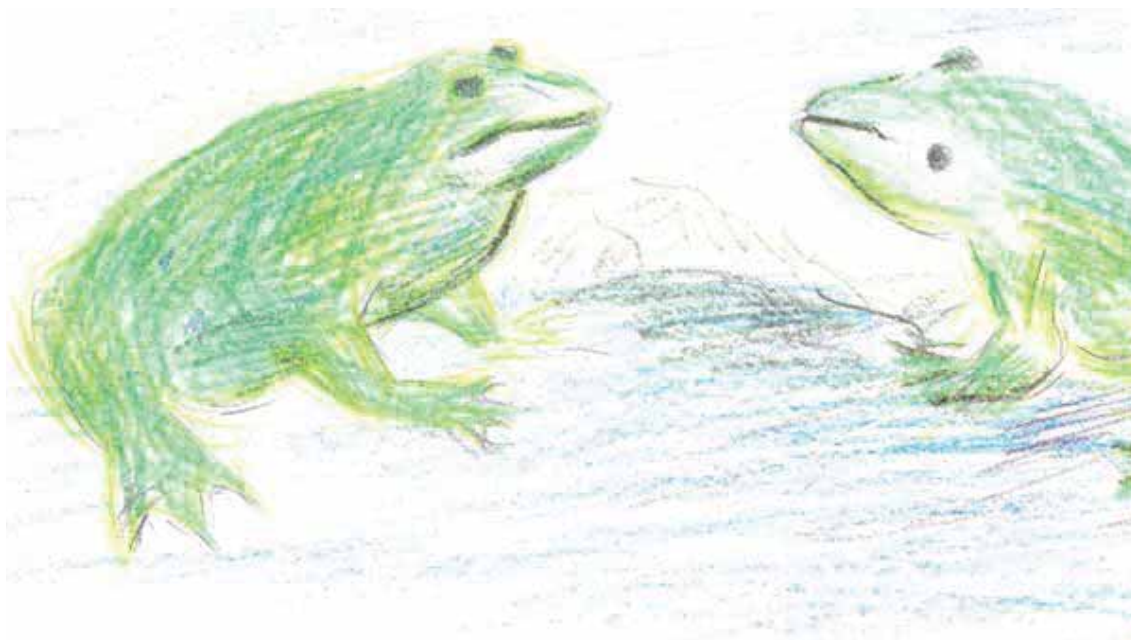
Žabon je globoko zajel sapo in začel peti. Pel je tako lepo, da so ga prišle poslušat vse žabe. Slapovi so navdušeno bučali, sovce so skovikale od vznemirjenja. A luna se zanj sploh ni zmenila.

Naslednjo noč je žabon spet zapel. Pel je glasneje, še dlje in še lepše kot poprej. A luna se še kar ni zmenila zanj.

Žabon ni mogel verjeti. Tudi naslednjo noč je poskusil. Pel je vedno glasneje, a luna je še vedno plula med oblaki na nebu.

Naenkrat pa iz njegovega grla ni bilo več glasu. Ker je preveč naprezal svoje glasilke, so se uničile in ni več mogel peti. Odprl je usta, ampak vse, kar je prišlo iz njih, je bil brezupen, neuglašen zvok.

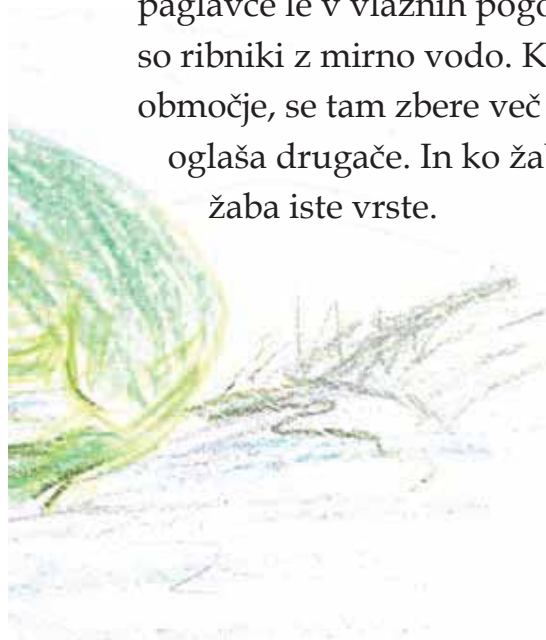
Od tega dne prihajajo ob polni luni iz vode žabe. Zbirajo se in poskušajo peti. A vse, kar spravijo iz sebe, je le: »Kvak, kvak, kvak!«



Žaba in lirorepec

Žabe so dvoživke – del svojega življenja preživijo v vodi in del na kopnem. Zelo so prilagodljive in najdemo jih povsod po svetu v puščavah, močvirjih in gozdovih. Poznamo 4380 vrst žab.

Njihovo kvakanje je paritveni klic. Žabja jajčeca se lahko razvijejo v paglavce le v vlažnih pogojih, idealni so ribniki z mirno vodo. Ko najdejo primerno območje, se tam zbere več različnih vrst žab. Vsaka se oglašuje drugače. In ko žabec pokliče, se odzove samo žaba iste vrste.



Lirorepci živijo v avstralskih gozdovih. Poznamo dve vrsti. Manjši, albertov lirorepec, je približno tako velik kot majhna kokoš. Večji, navadni lirorepec, pa je velik kot petelin. Samčev rep spominja na liro, zato so dobili ime po tem starodavnem grškem glasbilu.

Njihov obred dvorjenja je zapleten. Samec oblikuje kup zemlje v oder, pleše po njem ter razkazuje svoj rep in se ponaša s petjem. Samci so tudi odlični posnemovalci petja drugih ptic in zvokov, ki jih slišijo okoli sebe. Posnemajo lahko celo zvok motorne žage in klikanje fotoaparata. Po parjenju zgradi samica ogromno gnezdo, ki je visoko celo do treh metrov, in tam izleže eno samo jajce. Mladič lirorepca se izvali po šestih tednih.

Navadni lirorepec je zaščitena vrsta, albertov lirorepec pa ogrožena.



Brolge in njihov ples

Pred davnimi časi je na obrežju reke Darling živelo dekle z imenom Brolga. Brolga je zelo rada plesala, vendar v tistih časih ženskam in dekletom to ni bilo dovoljeno. Lahko so le ploskale z rokami in topotale z nogami.

Nekega večera, ko so moški plesali, pa se Brolga ni več mogla zadržati. Planila je pokonci in se jim pridružila.

Pleme je bilo sprva zgroženo, ko pa so videli, kako lepo Brolga pleše, so ji pustili, da nadaljuje.

Kmalu je Brolga zaslovela s svojim plesom in ljudje so prišli od povsod, da bi jo videli plesati. Veliko moških se je vanjo zaljubilo in se želelo z njo poročiti. A Brolge to ni zanimalo. Odgovorila je: »Če se poročim, bom morala kuhati in skrbeti za otroke. To ni zame. Vse, kar si želim početi, je plesati.«





Ker je tako krasno plesala, ji je pleme z veseljem pustilo, da je počela, kar je želela. Le stari čarovnik Broolie-Broolie se s tem ni strinjal. Broolie-Broolie je želel Brolgo le zase. Opazoval je vsak njen gib.

To pa je Brolginim prijateljem povzročilo veliko skrbi: »Pleši blizu tabora, da lahko pazimo nate in skrbimo, da ti stari hudobnež nič ne naredi.«

Sprva je Brolga pazila in je plesala le tam, kjer je bivalo njeno pleme, čez čas pa ji za nevarnosti ni bilo več mar. Nekega dne se je odpravila plesat čez poljane, čez hribe in v puščavo, daleč daleč stran od svojega plemena. Hudobni Broolie-Broolie jo je opazoval. Uporabil je svojo čarobno moč in se spremenil v vrtinec. Oddrvel je za njo. Sukal in sukal se je v krogu in jo dvignil s tal. »Poroči se z mano, Brolga!« je zakričal.

»Ne!« mu je odgovorila.

»Poroči se z mano,« je spet zaklical, »drugače bom poskrbel, da se ne boš z nikomer poročila!«



»Ne! Nikoli!« mu je spet odvrnila Brolga.

Hudobni čarovnik je bil besen. Brolgo je začaral; popolnoma jo je spremenil ter jo spustil sredi puščave.

Ko je Brolga vstala, je najprej pogledala svoje noge. Pretresena je ugotovila, da to niso več noge dekleta, temveč noge ptice.

Nato je pogledala roke in videla krila. Potipala je še usta in začutila je, da ima kljun.

Brolga je pričela jokati: »Nikoli več ne bom mogla plesati!« Ampak ko je zaplesala, je ugotovila, da lahko pleše tako lepo kot prej. Pravzaprav je zdaj imela krila, s katerimi je lažje obdržala ravnotežje in je zato plesala še lepše.

Ves ta čas pa je bilo Brolgino pleme zelo v skrbeh zanjo in začeli so jo iskati. Iskali so jo po poljanah, v hribih in v puščavi. »Brolga! Brolga!« so jo klicali. »Brolga, kje si?«



Nenadoma je prišla k njim neka čudna ptica in pričela plesati. Sprva je niso prepoznali. Ravno ko so jo želeli pregnati, so ugotovili, da ptica pleše enega njihovih obrednih plesov. Plesala ga je nadvse lepo. »To mora biti Brolga,« so ugotovili, »Brolga, pridi z nami, mi bomo skrbeli zate.«

In še danes boš našel brolge, ki plešejo v bližini aboriginskih prebivališč, in prebivalci jih vedno prijazno sprejmejo, hranijo ter jih nikoli ne odganjajo.



Brolga

Avstralija je s svojimi prostranstvi raj za ptice, saj jih tam ne ogroža veliko plenilcev. V Avstraliji domujeta dve vrsti žerjavov: sarus in brolga. Brolge so vitke, blede sive ptice, visoke približno 1,3 metra. Živijo v mokriščih in ravninah na severu in vzhodu Avstralije. Večino časa preživijo s svojo družino, ki šteje približno 12 članov, ko pa se pariyo, se združijo v tisočglavo jato.



Brolge so znane po svojem obredu parjenja: samec in samica skupaj skačeta in plešeta, razširita svoja krila in pojeta. Eden od obrednih plesov avstralskih staroselcev temelji na obredu dvorjenja brolg. Brolge si, tako kot labodi, poiščejo partnerja za vse življenje. Samec in samica skupaj zgradita gnezdo in čuvata jajca. Mladiči ostanejo s starši, dokler niso stari vsaj eno leto.

Te elegantne ptice niso zaščitena vrsta, se pa njihov habitat manjša zaradi širjenja poljedelstva v ravnice in mokrišča.

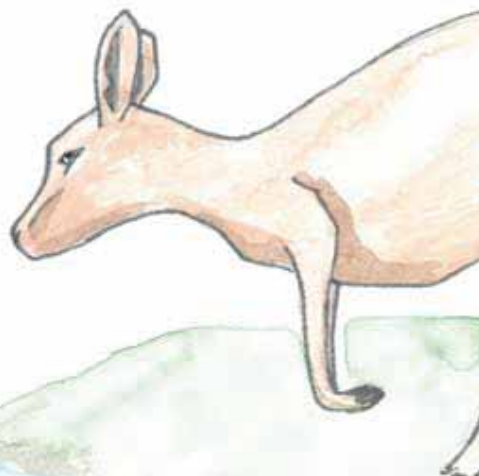
Zakaj so kljunaši posebna bitja

Vsanjskem času je Veliki duh ustvaril tri različne vrste živali, in sicer sesalce, ribe in ptice.

Sesalcem je dal topel kožuh in jih poslal na kopno. Ribe je spustil v vodo in jim dal škrge. Ptice so dobile krila, da bodo lahko letale po zraku.

Nekaj delov živali je še ostalo, zato jih je Veliki duh združil in ustvaril kljunaše. Kljunaši so edinstveni: imajo kožuh, kot ga imajo sesalci, lahko plavajo pod vodo, razmnožujejo pa se kot ptice.

Živali so živele srečno, dokler se niso začele prerekati in pretepati med seboj. Sesalci so sklicali sestanek, na katerem je kenguru Veliki Bagaray udaril s svojim repom po tleh in rekel: »Sesalci smo najboljši! Edini smo, ki imamo kožuh.«



Njegova žena ga je vprašala: »Kaj pa kljunaš? Tudi on ima kožuh.«

Malo so premišljevali o tem in se odločili, da ga bodo obiskali in vprašali, če bi se jim želel pridružiti v boju proti pticam in ribam. Kljunaš je zelo pozorno poslušal in odgovoril:

»Hvala, da me želite vključiti v svojo družino. Bom premislil.«

Čez nekaj dni so imele sestanek tudi ribe. Veliki som Goodoo je skočil iz vode in nastal je velik pljusk. Rekel je: »Ribe smo najboljše, ker lahko edine plavamo pod vodo.«

Žena ga je vprašala: »Kaj pa kljunaš? On preživi večino časa pod vodo.«

Ribe so si vzele čas za premislek, obiskale so kljunaša in ga povabile, da se jim pridruži v boju proti sesalcem in pticam. Odgovoril jim je: »Hvala, da me želite vključiti v svojo družino. Bom še premislil.«

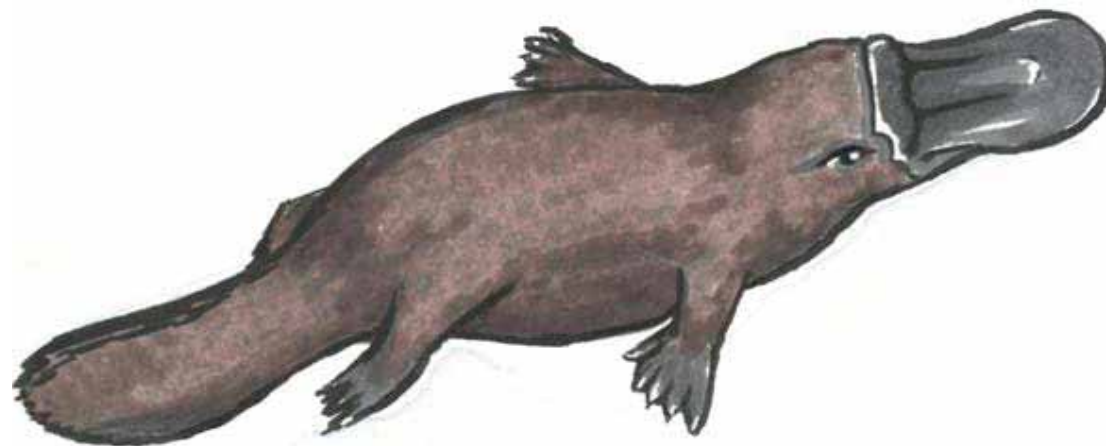


Naslednje so imele sestanek ptice, ki jih je vodil orel Bungil. Ko je zamahnil s krili, se je slišal strašen zvok, kot da bi padalo drevo. Rekel je: »Ptiči smo najboljši! Samo mi lahko letimo in valimo jajca.«

Bungilova žena ga je vprašala: »Kaj pa gospa kljunaš? Tudi ona vali jajca.«

Ptice so nekaj časa premišljevale, nakar so se odločile, da obišejo kljunaša in ga povabijo v boj proti sesalcem in ribam. Kljunaš je ribam pozorno prisluhnil in odgovoril: »Hvala, da me želite vključiti v svojo družino. Bom še premislil.«

Kljunaš je razmišljal in razmišljal, a ni se mogel odločiti, kateri skupini se naj pridruži. Živali so



se naveličale čakanja in so se zbrale pred njegovim domom. »Pridruži se nam, mi smo najboljši!« so kričali sesalci. Ribe so vpile: »Me smo posebne, pridruži se raje nam!« In ptice: »Nam se pridruži! Smo najboljše in posebne!«

Ko se je zvečer ohladilo, je kljunaš končno prišel na plan in vse živali so utihnile.

Rekel je: »Jaz sem del vsakega od vas in eden izmed vas. Hvala vsem, da ste me povabili medse. Vendar ne bom izbral nobene strani.«

Živalim njegova odločitev ni bila všeč.

Kljunaš je nadaljeval: »Prosim, naj pojasnim. Ko nas je Veliki duh ustvaril, se je vsak v nečem razlikoval. Vsak je poseben na svoj način, kar pa ne pomeni, da je zaradi tega boljši. Nihče ni boljši ali slabši od sosedu,

vsak je le drugačen. Moramo se spoštovati, saj smo vsi enakopravni. Živeti moramo brez prerekanja!»

Živali so razmislile o tem, kar je povedal kljunaš, in se strinjale, da je zelo bister in da se je pravilno odločil.

Po naključju je med živalmi stal lovec plemena Pintubi, ki je bil tako prevzet nad kljunaševo izpovedjo, da je svoje pleme pregovoril k temu, da nikoli ne smejo raniti take bistre živali. Zaradi tega aborigini ne bodo lovili in ubili kljunaša, četudi bodo lačni.



Kljunaš

Le dve vrsti sesalcev
ležeta jajca: kljunaš
in kljunati ježek. Oba
živita v Avstraliji.

Kljunaš je edinstvena
žival. Zraste do 50 centimetrov
in ima kožuh različnih barv;
lahko je rjav, zlat ali siv.
Njegov rep je luskast in
podoben bobrovemu,
njegov kljun pa je
podoben račjemu. Med
prsti na tacah ima
plavalno kožico,
na zadnjih
nogah pa
ostrogo, ki
izloča strup.
Večino časa
preživi pod vodo in
plava tako dobro kot riba.



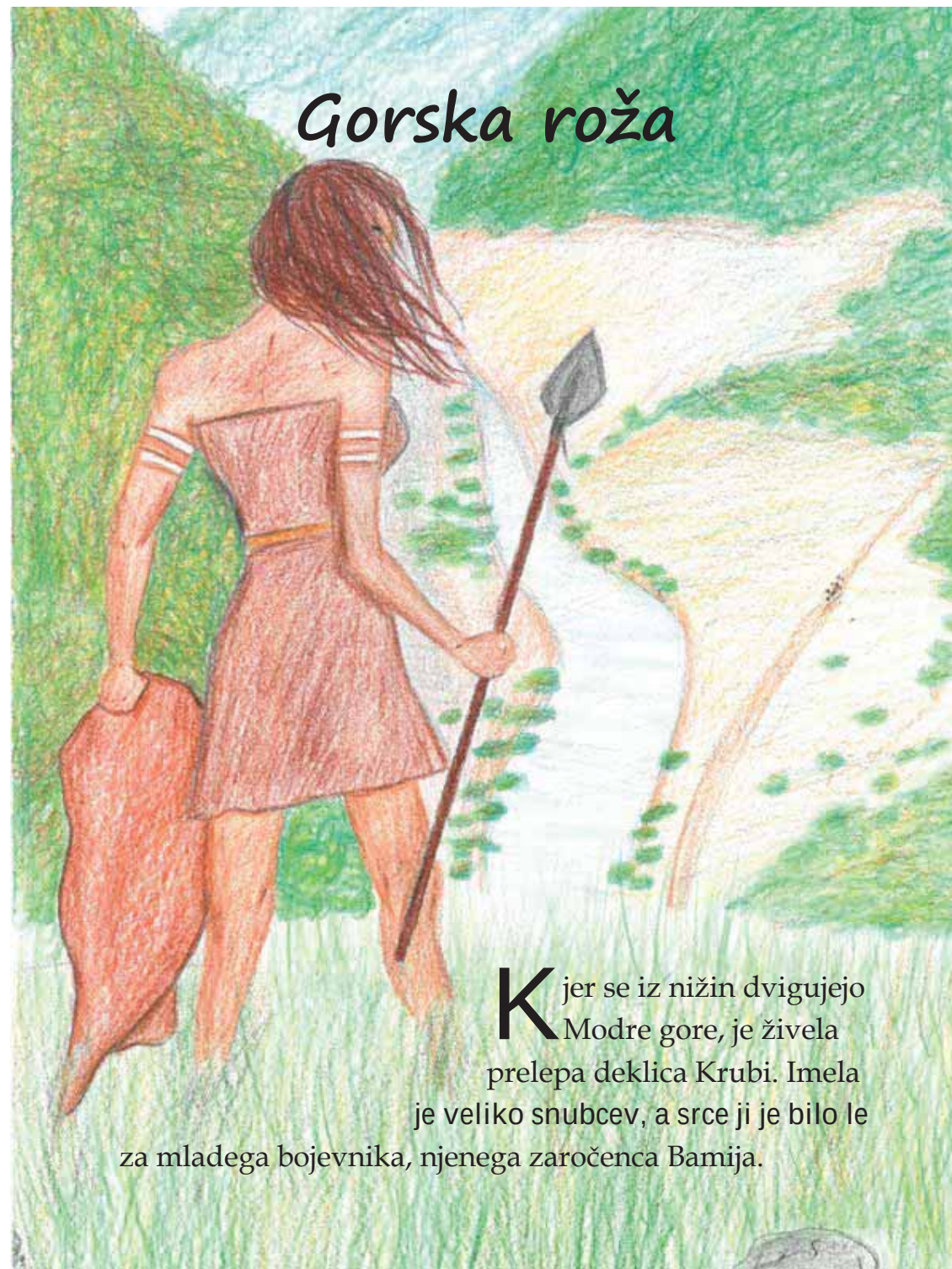
Samica izleže jajca (tako kot ptice), mladiči pa sesajo materino mleko. Zato ni čudno, da so za prvega ubitega kljunaša, ki so ga poslali v Evropo, Evropejci mislili, da ni pristen. Znanstveniki niso mogli verjeti, da bi tako čudno bitje res lahko obstajalo.

Kljunaša lahko najdemo v vzhodni Avstraliji in na Tasmaniji. Je plašno, samotarsko bitje, ki se druží s samico le v času parjenja. Večino svojega časa išče hrano v rečni strugi; najraje ime rakce ali ličinke žuželk. Hrano si nabere, jo shrani v vrečo v ustih in jo nato na površju poje. Samica izkoplje na rečnem bregu do 25 m dolg brlog. Vanj izleže eno ali dve jajci. Ko se mladiči izvalijo, jih hrani s svojim mlekom.

Ta nenavadna prikupna žival je ranljiva in zato zaščitena.



Gorska roža



Kjer se iz nižin dvigujejo
Modre gore, je živila
prelepa deklica Krubi. Imela
je veliko snubcev, a srce ji je bilo le
za mladega bojvnika, njenega zaročenca Bamija.



Vselej, ko je Bami odšel na lov, je Krubi splezala na goro in opazovala, kdaj se bo vrnil. S seboj je vzela svoje svetlo rdeče ogrinjalo iz kengurujevega krzna, da jo je grelo.

Nekega dne je Krubijino pleme opazilo, da lovi sosednje pleme na njihovem ozemlju. Ker je bilo to v nasprotju s tradicijo, so poslali nekaj svojih bojevnikov, da vsiljivce preženejo.

Med preganjalci je bil tudi Bami. Preden je zapustil vas, je dal Krubi eno izmed svojih sulic. Dejal ji je, naj pazi nanjo, ter ji obljubil, da se poročita, ko se vrne.

Tako je Krubi spet odšla do svojega najljubšega mesta v gorah. S seboj je vzela Bamijevo dolgo in vitko sulico ter ogrinjalo iz kengurujevega krzna. Opazovala je bojevnike, kako so se oddaljevali in postajali vse manjši in manjši, dokler niso izginili.

Kmalu se je stemnilo, a sledu o bojevnikih ni bilo.

Nekaj Krubijinih prijateljev se je povzpelo do nje in ji dejalo: »Ponoči ni varno biti sam na gori, duh smrti te lahko najde. Vrni se z nami domov.«

»Ni me strah,« jim je odgovorila. »Čakala bom Bamija, dokler se ne vrne.«

Tako ga je čakala dneve in noči. Skoraj je že obupala, ko je v daljavi zagledala obrise ljudi, ki so se počasi približevali. Bili so bojevniki iz njenega plemena. Ko so bili že dovolj blizu, da je lahko razločno videla njihove obraze, je opazila, da med njimi ni bilo Bamija.

Krubijini prijatelji so spet prišli do nje. Rekli so: »Nima več smisla dolgo čakati. Bami se verjetno nikoli več ne vrne. Pojdi z nami domov, da te smrt ne najde.«

Ampak Krubi ni hotela zapustiti gore. »Mogoče,« je nasprotovala prijateljem, »se Bami še vrne. Morda je le ranjen. In če se vrne, me bo potreboval.«

A Bamija ni bilo. Dojela je, da ga ne bo nikoli več videla.

Srce jo je bolelo. Izgubila je voljo do življenja. Legla je na tla, objela Bamijevo sulico in se pokrila s svetlo rdečim kengurujevim ogrinjalom. Gledala je v daljavo, dokler ni za vedno zaspala.

Ne dolgo zatem se je močno shladilo in Krubijino pleme je zapustilo Modre gore, da bi našlo boljše

zavetje. Tako so ravnali vsako jesen. Bili so žalostni, ker Krubi ni bilo več z njimi. Starešine so rekli: »Njena ljubezen do Bamija je bila nekaj posebnega. Za vedno si jo bomo zapomnili.« A tudi starešine so vedeli, da spomini niso večni in da bo prišel čas, ko jo bodo pozabili.

Čez nekaj mesecev, ko se je otoplilo, se je Krubijino pleme kot vsako pomlad vrnilo v Modre gore. Ko so se približali goram, so opazili nekaj, česar prej ni bilo. Nekaj majhnega in rdečega se je visoko v gorah zibalo v vetru.

Povzpeli so se na goro, da bi si pobližje ogledali to nenavadno rdečo stvar.

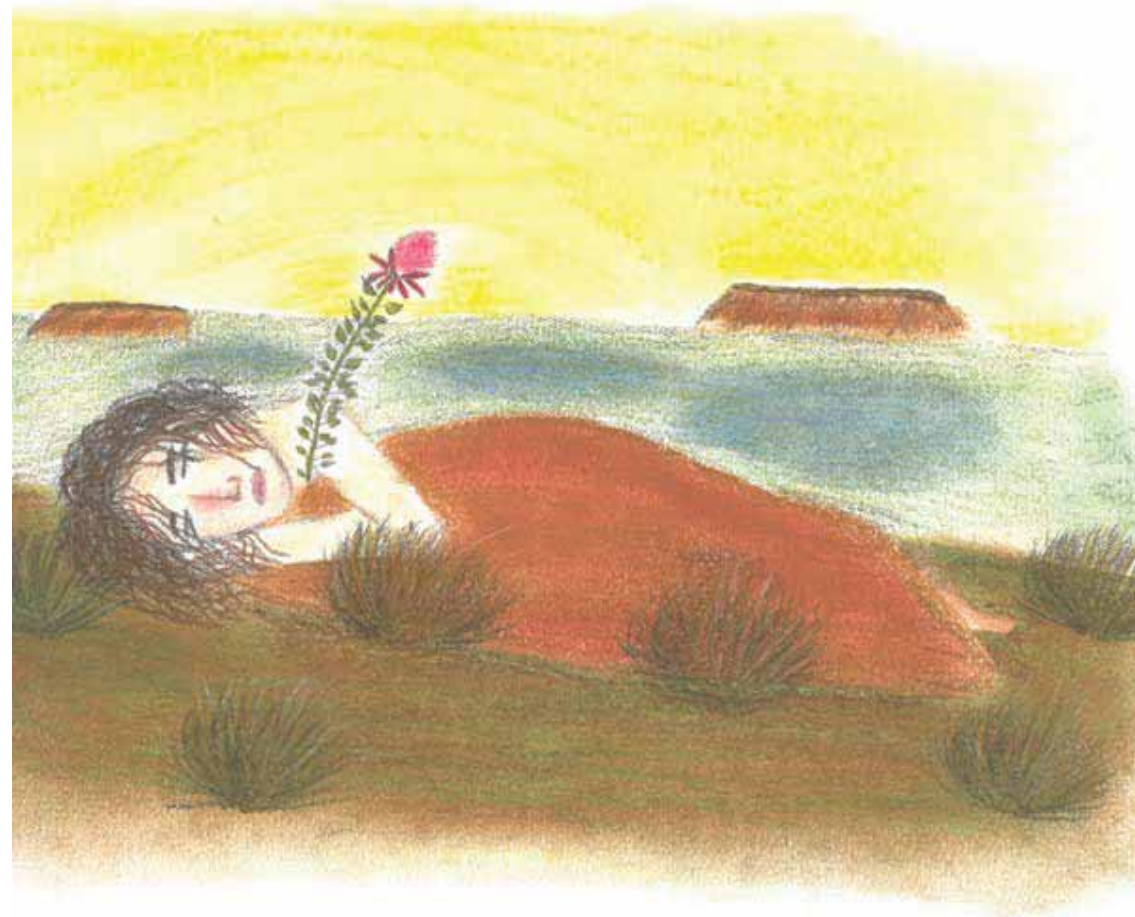
Na mestu, kamor se je Krubi jeseni ulegla, je sedaj cvetela najlepša roža. Njeno steblo je bilo dolgo, ravno in vitko kot



Bamijeva sulica. Njen cvet je imel obliko srca. Njeni cvetni listi so bili kot bridke solze. In bila je živo rdeče barve kot Krubijino ogrinjalo.

V spomin na Krubijino in Bamijevo ljubezen je vzcvetela prva gorska roža.

»To je stvarnikovo darilo,« so rekli starešine. »Vedno, ko bo zacvetela gorska roža, se bomo spomnili na Krubi in spomin nanjo ne bo nikoli zbledel.«



Avstralska telopeja

Avstralske rože so, tako kot avstralske živali, edinstvene – več kot 90 % vseh rož, ki rastejo v Avstraliji, ne raste nikjer drugje na svetu. Večina Avstralije je sušna in takšnim razmeram so se prilagodile tudi rastline. Tamkajšnji velikanski evkalipti imajo majhne zimzelene liste, v katerih shranjujejo vodo. Majhne puščavske trave pa lahko imajo tudi do 12 metrov dolge korenine, s katerimi črpajo vodo iz globljih plasti. Več vrstam rastlin, med njimi je tudi avstralska telopeja, ogenj ne more do živega.

Avstralski domorodci cenijo telopejo večinoma zaradi njenih semen, Evropejci pa jo občudujejo zaradi njenih lepih, živo rdečih cvetov. Danes jo gojijo v mnogih vrtovih in parkih. Avstralska telopeja je tudi uradna roža Novega Južnega Walesa.



Vešči in gorske rože



Pred davnimi časi sta na ravnici ob vznožju Velikega razvodnega gorovja živeli vešči.

V tistih časih so bile gore še gole in brezbarvne ter na njih ni bilo rož. Pozimi pa je tu in tam ležala kakšna zaplata snega.

Vešči sta si bili različni kot dan in noč.

Samec Bogong je bil malce pust dečko. Imel je nepriljavna sivorjava krila in nikoli ni odletel daleč od doma.

Njegova samica Myee pa je bila prelepa pustolovska metuljčica. Imela je čudovito oblikovana krila, ki so bila rdeča, zelena, modra in zlata, na njih je bilo skoraj toliko barv, kot jih ima mavrica.



Bogong in Myee sta bila srečna, četudi se je Myee spraševala, ali jo bo mož še vedno ljubil, ko se bo postarala in ne bo več tako čudovita.

Nekega dne ga je vprašala: »Ali veš, zakaj postanejo vrhovi gora bele barve?«

Bogong ji je odgovoril, da ne ve.

»Mislim, da bom odletela tja in ugotovila,« je sklenila Myee. Ta ideja Bogongu ni bila všeč. »Srečna sva tukaj, na ravnici,« je odvrnil. »Ostaniva, gore so popolnoma drugačen in nevaren svet. Kar se tam dogaja, se naju ne tiče.«

Toda to ni pogasilo njene goreče želje. Zato se je nekega jesenskega jutra odpravila proti goram.

Zdelo se ji je, da so gore blizu. Toda njena krila so bila majhna in četudi je letela, kolikor hitro je mogla ter brez postanka, je trajalo dolgo, da je prispela do

vrhov. Bila je izmučena. Stemnilo in ohladilo se je.

Ob pogledu navzgor je lahko videla, da so bile gore nad njo



bele. »Če bom letela le še malo višje,« si je rekla, »bom lahko videla, kaj je ta bela stvar.«

Takrat je začelo snežiti.

Za Myee so bile snežinke nevarne. Nabirale so se na njenih krilih. Mahala je počasneje in počasneje. In še počasneje, dokler ni povsem prenehala. Uboga Myee se je vrtinčila, okoli in okoli, ter padala nižje in nižje, dokler ni kot letalo brez motorjev trčila ob goro.

Poškodovana in prestrašena se je zavlekla v majhno špranjo med stenami. Sneg pa je padal in padal. Dolgo je naletaval. Počasi se je vrhnja plast snega začela spreminjati v led in Myee je bila v njem ujeta. Zaprla je oči in zaspala. Minila je cela zima.

Zbudila jo je toplina pomladnega sonca. Ko je odprla oči, je videla, da sta sneg in led izginila, zato se je splazila izpod kamnja.

Razprla je krila, ta pa so bila pusta in siva. Prečudovita barva njenih kril je izginila ...



Ozrla se je naokrog in začuda so bila tla prekrita s prekrasnimi cvetlicami.

Rože so bile čudovitih oblik in barv, bile so rdeče, zelene, modre in zlate. Na njih je bilo skoraj toliko barv, kot jih ima mavrica.

Taljenje snega je izpralo barvo z njenih kril in z njo obarvalo gorske rože.

Myee je odletela nazaj proti ravnici.

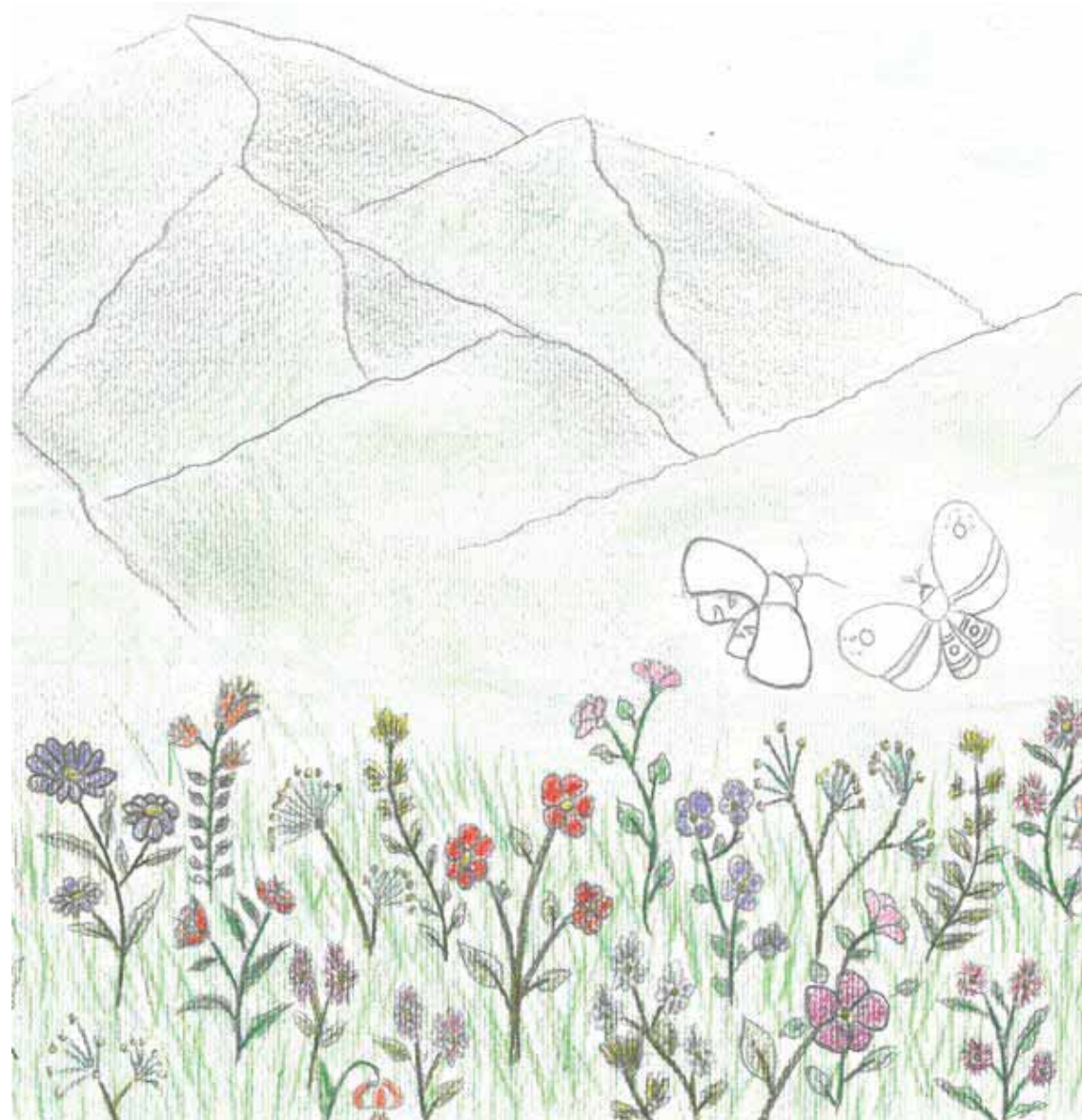
Skrbelo jo je, da je zdaj, ko ni več čudovito obarvana, mož ne bo želel nazaj. Toda zaman jo je skrbelo, saj jo je Bogong celo zimo iskal. Bil je presrečen, da jo je spet videl. Poplesavala sta preko ravníc.

»Bojim se, da nisem več lepa,« je rekla Myee.

»Svojo lepoto si prelila v rože, ki rastejo na gori,« je



odvrnil Bogong. »Sedaj bo vsako pomlad s cvetenjem rož tvoja lepota prerojena. Naj te ne skrbi več za njeno bledenje. Zdaj si lahko prepričana, da bo tvoja lepota večna.«

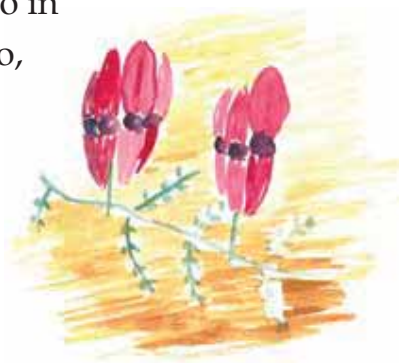




Vešča bogong in puščavske rastline

Vešča bogong je zelo razširjena v netropskih predelih Avstralije. Je blede, umazano rjave barve in razpon njenih kril meri 4–5 cm. Vsako leto se večje bogong v velikih rojih selijo iz vročih ravnin do hladnejše obale in nazaj. Privlačijo jih luči, zato so lahko v mestih, kot je Canberra, razlog velikih težav za lokalne ljudi, saj sprožajo alarmne naprave, prav tako pa se naselijo v ceveh klimatskih naprav in jih blokirajo. Nomadski avstralski domorodci so včasih te večje jedli, saj vsebujejo veliko beljakovin in po okusu spominjajo na orehe.

Rože avstralskih gora in puščav so slikovite, ampak zaradi sušnih razmer hitro ovenijo. Nekatere enoletnice imajo semena, ki so odporna na sušo. Seme sturtovega puščavskega graha lahko miruje tudi do deset let. V sušnem obdobju odvržejo nekatere trajnice vse svoje cvetove in liste, posuši se tudi steblo in se jih nad tlemi ne vidi. Da preživijo, potrebujejo malo vlage, ki pa jo shranijo v svojih velikih koreninah.

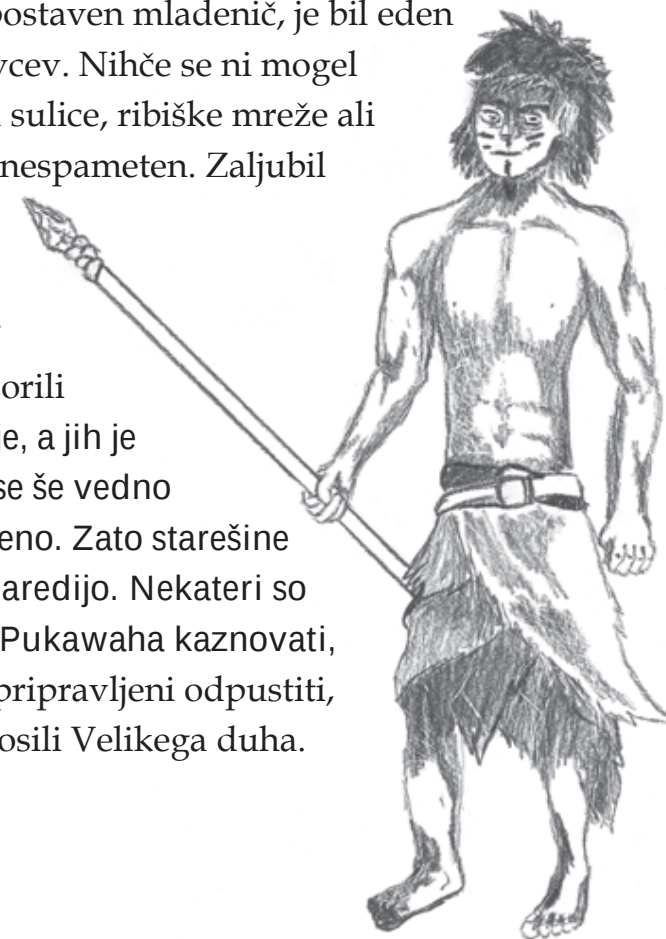


Kako je dobil krokodil svojo kožo

V sanjskem času je živel pleme Gunivugi poleg čudovite počasi tekoče reke. V njej ni bilo nevarnih živali, zato se je pleme v njej brezskrbno kopalo.

Pukawah, visok in postaven mladenič, je bil eden od najspretnjših lovcev. Nihče se ni mogel kosati z njim v metu sulice, ribiške mreže ali bumeranga. A bil je nespameten. Zaljubil se je v poročeno žensko, kar je bilo v nasprotju s tradicijo.

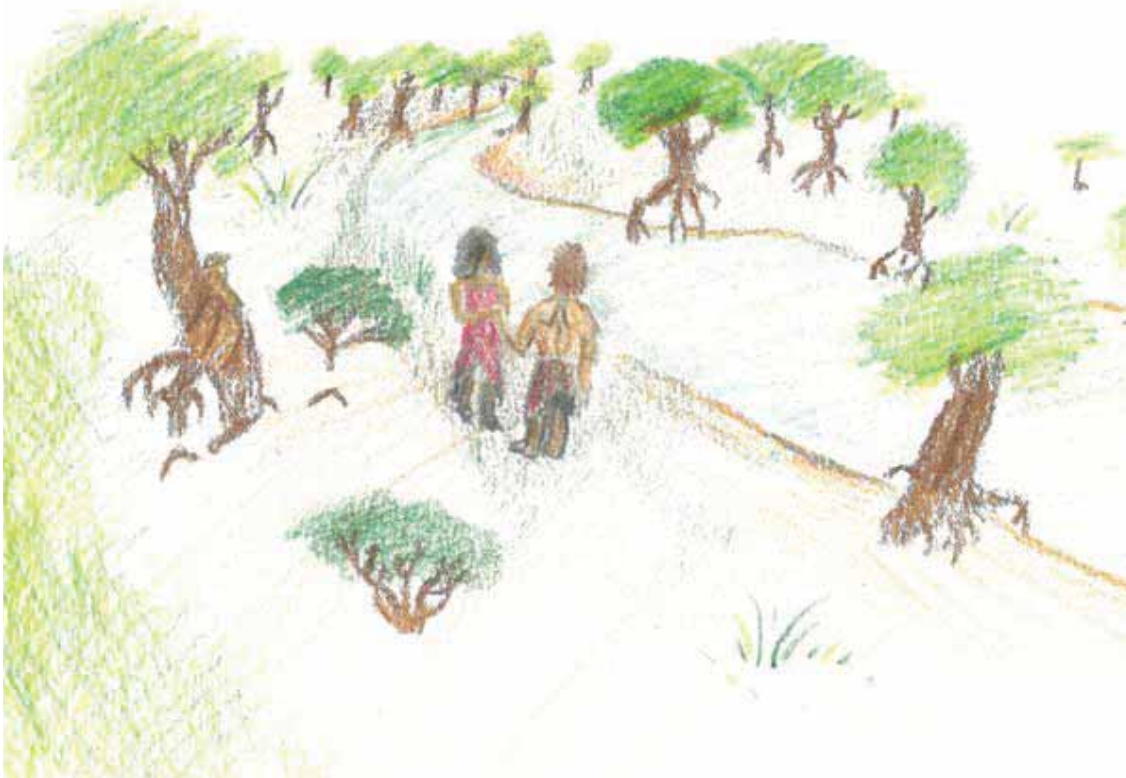
Starešine so ga opozorili na njegovo obnašanje, a jih je le smeje odslovil in se še vedno sestajal s svojo ljubljeno. Zato starešine niso vedeli, kaj naj naredijo. Nekateri so menili, da bi morali Pukawaha kaznovati, drugi pa so mu bili pripravljeni odpustiti, zato so za pomoč prosili Velikega duha.



Veliki duh jim je rekel: »Dajte mu še eno priložnost, vendar ga posvarite, da bodo posledice hude, če bo tako nadaljeval.« Upoštevali so njegov nasvet.

Čez nekaj dni pa so ju spet zalotili sedeti ob reki in pleme je izgubilo potrpljenje. Njen mož, sorodniki in veliko bojevnikov so vzeli svoje sulice in se napotili k reki.

Ko jih je Pukawah videl, je hotel zbežati, a so ga obkolili. Vanj so zalučali sulice, ki so se mu zapičile globoko v hrbet. Glasno je zaječal, se zvrnil v vodo in izginil pod gladino.



Gunivugi so bili prepričani, da je mrtev in da so ga videli poslednjič. A so se zmotili.

Čez nekaj tednov se je iz reke priplazila pošastna žival. Njen hrbet je bil trd in roževinast kot konice sulic. Žival se je počasi približevala plemenu. Ko so jo zagledali, so jo pregnali nazaj v reko.

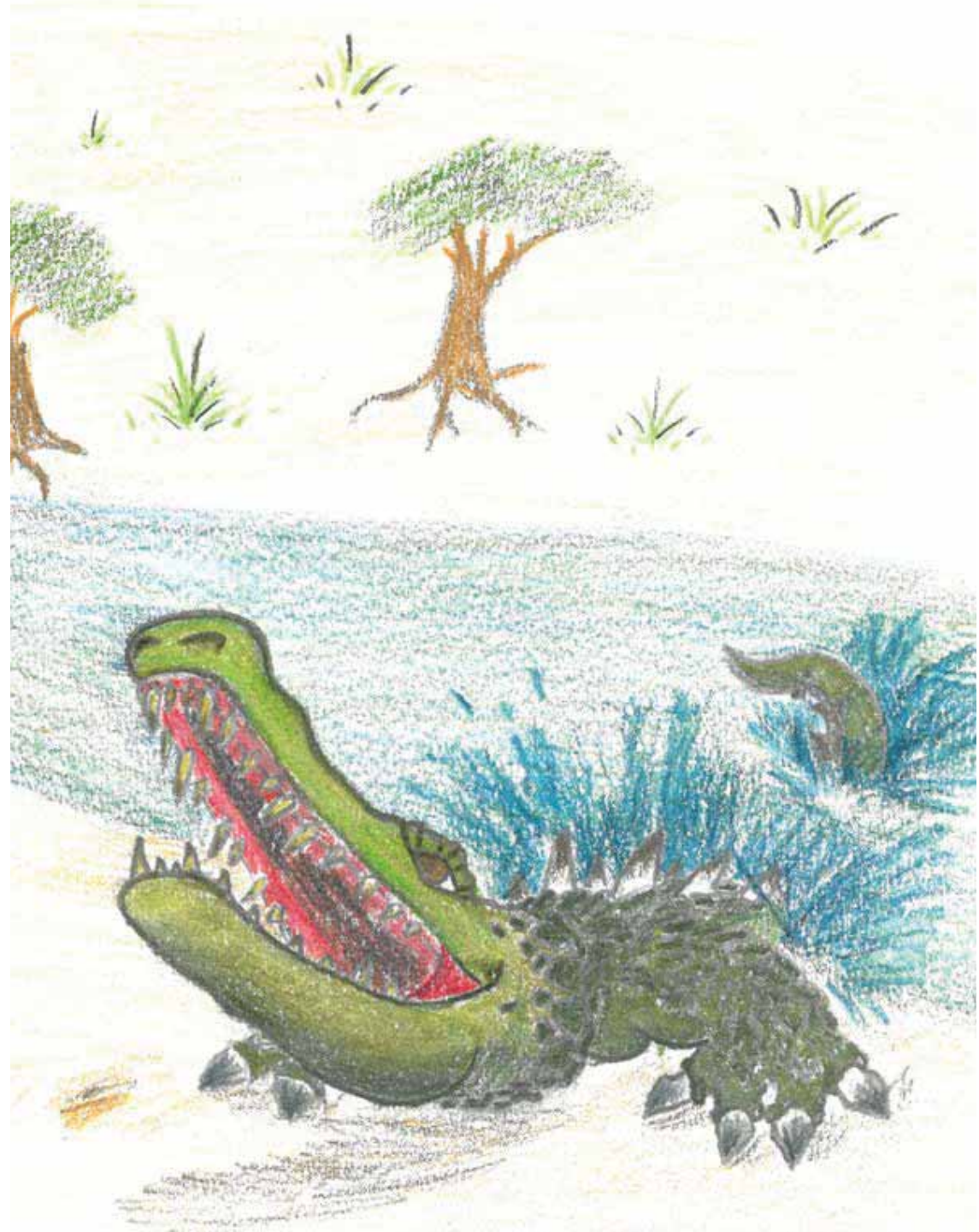
To pošastno bitje je bilo Pukawah. V daljavi je zaslišal glas Velikega duha, ki mu je pravil: »Ker si prelomil besede, ki so zapisane v izročilu, si obsojen na večno življenje v vodi. Tvoji otroci in otroci plemena Gunivugi se zato ne bodo nikoli več zabavali in igrali skupaj.

Od takrat se je krokodil vsakič, ko so šli Gunivugi do reke, da bi se okopali, priplazil iz vode in jih napadel. Ko pa je krokodil sam prišel iz reke, ga je pleme odgnalo.



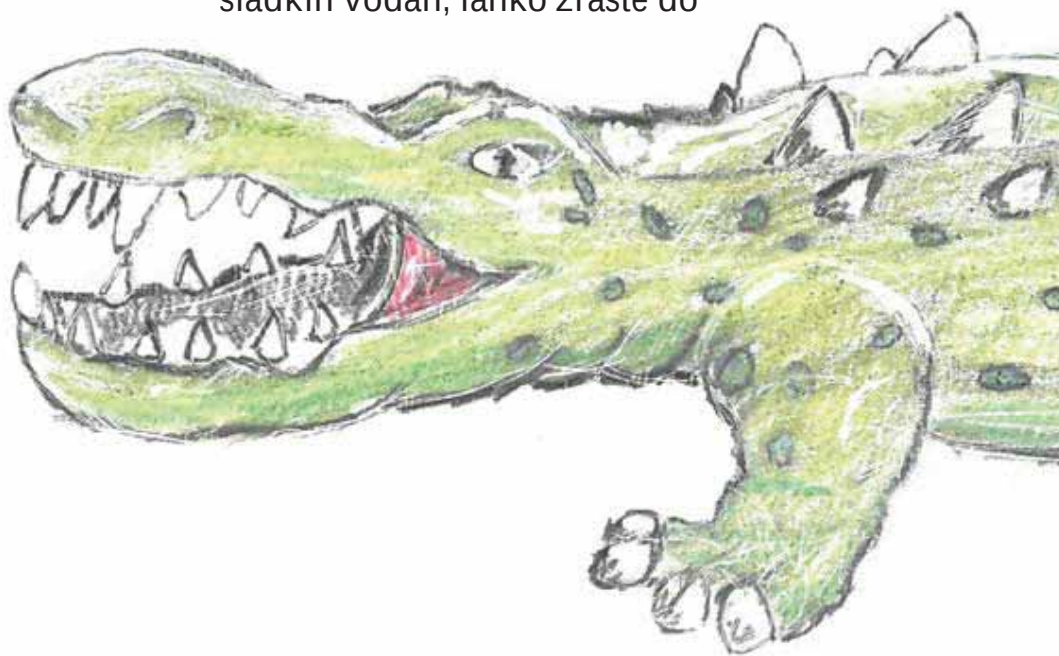


To se je zgodilo v sanjskem času. In če
obiščete pleme Gunivugi, se lahko še
dandanes prepričate, da je tako ostalo -
morda celo za vedno.



Krokodil

Krokodili so živali, ki so preživele dobo dinosavrov, a so se v zadnjih 65 milijonih let le malo spremenili. Živijo v tropskih rekah, jezerih, močvirjih in ustjih rek. Dve vrsti krokodilov živita v vročih in vlažnih predelih na severu Avstralije. Avstralski krokodil, ki živi v sladkih vodah, lahko zraste do



2,7 m. Orjaški krokodil letvičar, ki živi v ustjih rek in je slanovoden, pa lahko meri do 6 m in tehta skoraj eno tono.

Letvičarji so nevarni mesojedci. Ubijejo lahko žival, veliko kot bizon. Vsako leto umre več ljudi zaradi napada krokodila kot zaradi napadov katerih koli drugih plenilskih živali.



Kljub svoji krvoločnosti so krokodilje mame nežne in ljubeče. Samica izleže v gnezdo na rečnem bregu 50–80 jajc. Varuje jih, dokler se iz njih ne izvalijo mladiči. Ko se mladiči izležejo, jih v gobcu zelo nežno odnese do roba reke, kjer se začnejo prehranjevati z rakci in insekti. Več kot polovica mladičev pogine še pred dopolnjenim prvim letom.

Človek kuščar in nastanek gore Uluru

Alinga, človek kuščar, je bil bitje sanjskega časa. Aborigini verjamejo, da je bil v sanjskem času ustvarjen svet. Alinga je bil mogočen bojevnik, ki je kot orožje najraje uporabljal bumerang. Lahko ga je vrgel tako daleč, da je včasih trajalo več dni, da je priletel nazaj.



Nekega dne se je Alinga odločil, da bo naredil poseben bumerang. Želel je vedeti, kako daleč bo letel, če ga vrže na vso moč.

Poiskal je veje evkaliptovih dreves in jih razvrstil v ogromen polkrog. Vse skupaj je zvezal s kengurujevimi kitami. Nabral

je semena puščavske trave in jih položil na ogenj, da so se stopila v nekakšno lepilo. Z njim je zapolnil vse razpoke in špranje v novem bumerangu, ki ga je na koncu še premazal z voskom divjih čebel.

Po vsem trudu je bil bumerang končno narejen. Alinga je napel mišice ter z vso močjo vrgel bumerang visoko v nebo. Z mogočnim vuuuuuššš je kot kakadu poletel v zrak in kmalu izginil preko vseh gora.

Alinga je potrpežljivo čakal na vrnitev bumeranga. Ure in ure so minevale, dnevi so se spreminjali v tedne, tedni so se zavlekli v mesece, ti pa so postajali leta. Po vsem tem času se bumerang še vedno ni vrnil.

Mogočni Alinga se je odločil, da ga poišče.

Preplezal je visoka gorovja in se podal čez širno puščavo. Ko je koga srečal, je vedno vprašal, če je videl njegov bumerang. Nihče ni ničesar ne videl ne slišal.

Na svoji poti je srečal tudi družino, ki ni vedela, kaj je bumerang. Pokazal jim je, kako se ga izdelava in vrže. Ko jih je vse to naučil, je nadaljeval svoje potovanje.





Prepotoval je velike puščave, visoka gorovja in temne deževne gozdove. Leta in leta je potoval, a bumeranga ni bilo nikjer. Med iskanjem je doživel marsikaj.

Če mu je bilo ponoči mrzlo, si je zanetil ogenj. Tam lahko še danes najdete premog.

Večkrat so ga ob bilabongih napadle močvirske pošasti. Z njimi se je silovito boril in vedno je zmagal pogumni Alinga. Te pošasti so se spremenile v velikanske skale, ki še danes ležijo tam.

Alinga je prečkal tudi avstralske planjave, tam so ga napadli dingi. Boril se je z njimi, dokler ni zmagal. Dandanes so ostanki teh dingov, ki so se spremenili v ogromne kupe kamnja, razpršeni po celi avstralski divjini.

Alinga ni bil daleč od Kata Tjute, ko je zagledal v daljavi veliko rdečo kupolo, ki se je dvigala nad puščavo. Imela je obliko velikanskega bumeranga.

Ko se je Alinga bližal, je spoznal, da je to res bumerang, njegov posebni bumerang, ki je bil mnogo let izgubljen. V vsem tem času sta se na njem nabirala prah in pesek, dokler se ni spremenil v orjaško rdečo skalo.

Alingi se je odvalil kamen od srca, ko je ponovno videl svoj bumerang. Poskusil ga je dvigniti, vendar je bil pretežek. Več dni se je trudil, a brez uspeha. Kjer je prste zasadi v skalo, so nastale jame in vdrtine. Še danes jih lahko vidite. Bumerang je bil zasidran pregloboko v zemljo. Niti mogočni človek kuščar ga ni mogel premakniti.

Alinga se ni hotel posloviti od svojega bumeranga, zato se je naselil poleg njega. Dokler je živel, je v tistih krajih še velikokrat pokazal svojo moč.

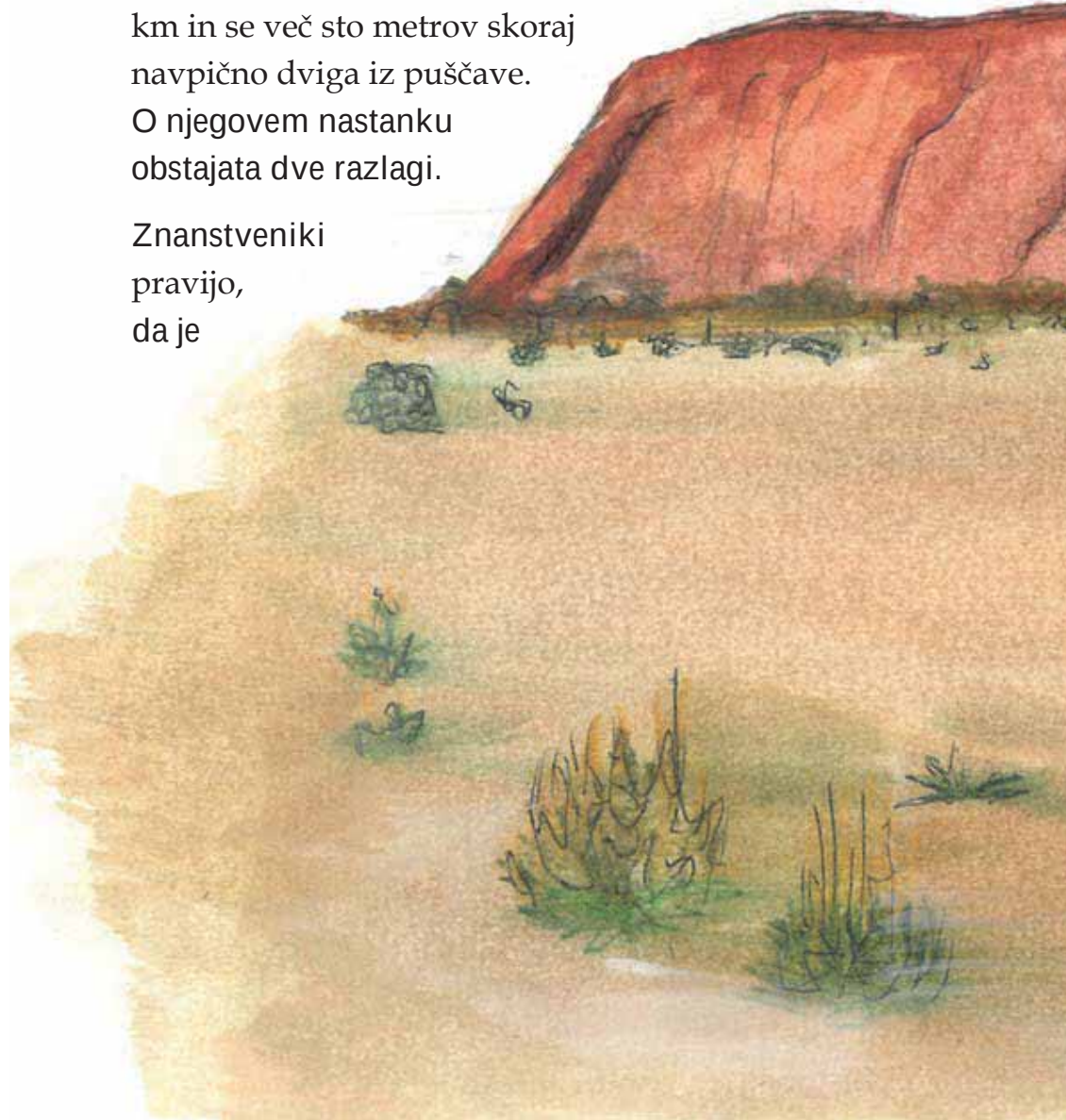
Pravijo, da so kuščarji, ki živijo v jamah ob vznožju velikega rdečega kamna, sedaj znanega kot Uluru, potomci Alinge, velikega človeka kuščarja.



Uluru

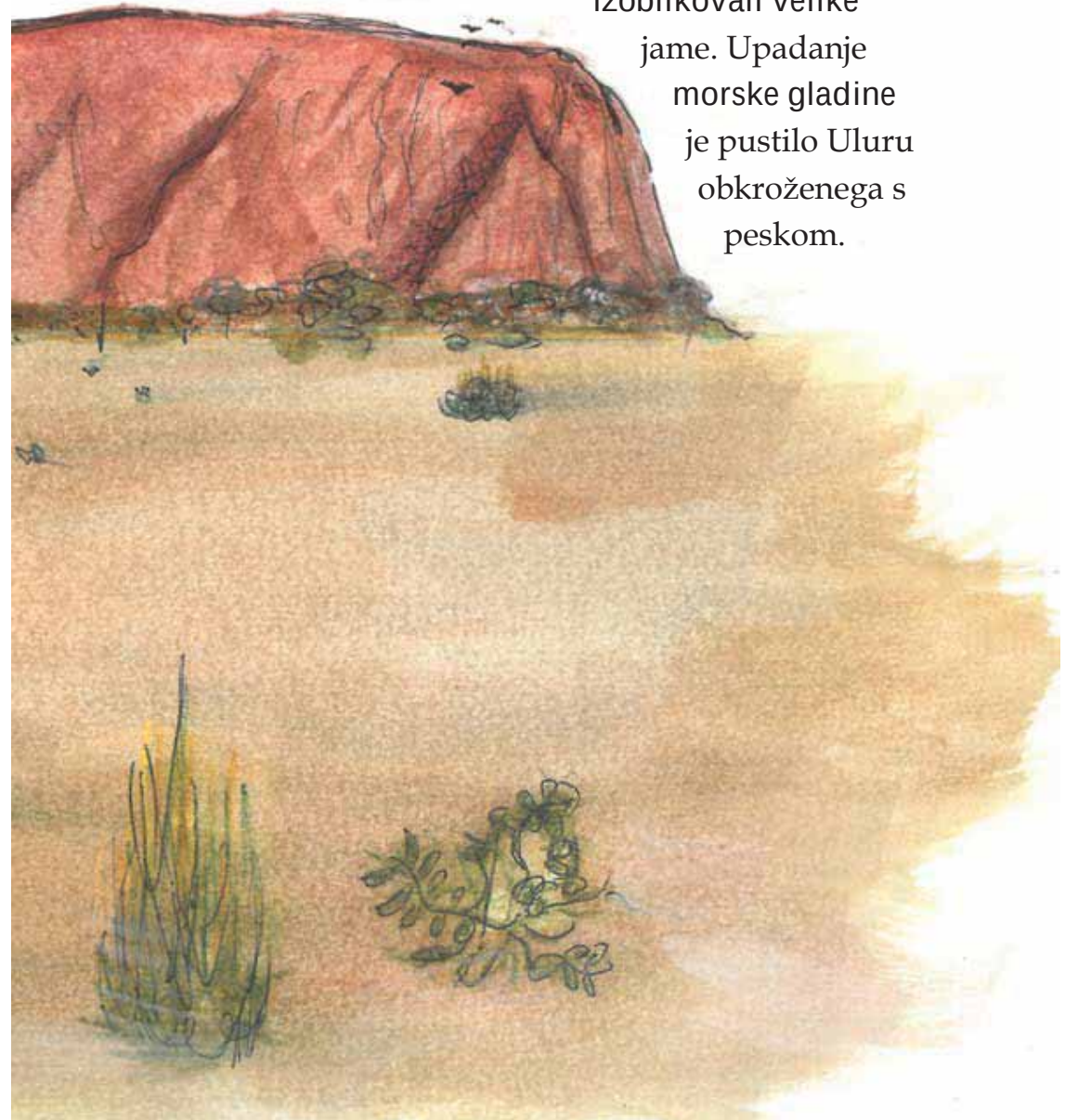
Uluru, nekoč Ayers Rock, je eno izmed naravnih čudes: je veliki kamniti osamelec z obsegom 9,4 km in se več sto metrov skoraj navpično dviga iz puščave. O njegovem nastanku obstajata dve razlagi.

Znanstveniki pravijo, da je



Uluru vrh zakopanega hriba. Pred 130 milijoni let naj bi morje zalilo osrednjo Avstralijo in Uluru spremenilo v otok. Valovi, ki so butali ob skalo, pa naj bi

izoblikovali velike jame. Upadanje morske gladine je pustilo Uluru obkroženega s peskom.



Nekateri aborigini pravijo, da je Uluru ustvaril človek kuščar, drugi pa menijo, da so to pravzaprav ostanki kosti njihovih prednikov, junakov sanjskega časa, mitološkega začetka sveta. Nekatero jame so prekrile z aboriginskimi, več deset tisoč let starimi kamnitimi poslikavami, ki jih zdaj restavrirajo, da bi oživili njihovo simbolno moč.

Leta 1986 je avstralska oblast Uluru vrnila aboriginom. Ta veliki kamen zdaj skupaj nadzorujejo aborigini, ki ga varujejo kot svetišče, in država, ki ga je zaščitila kot narodni park in turistično atrakcijo. Aborigini se zavzemajo, da se obiskovalci ne bi nikoli več vzpenjali na Uluru, saj je ta zanje sveto mesto.



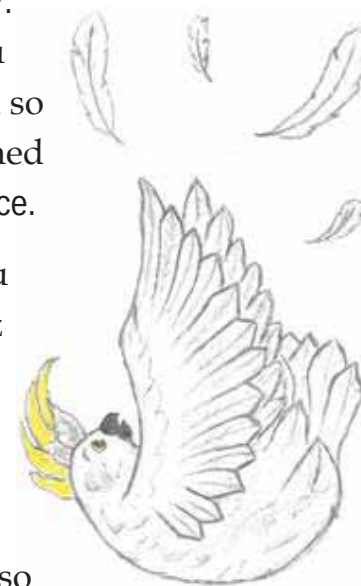
Metulji in njihova skrivnost

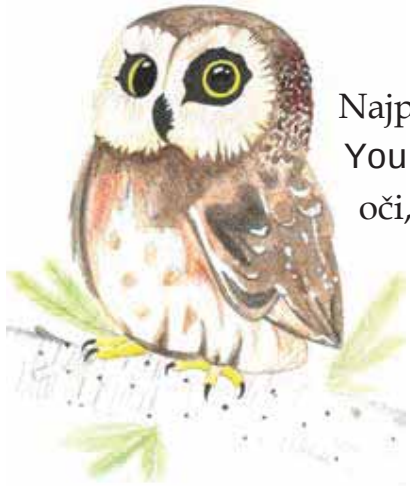


V sanjskem času so srečno živela bitja, ki niso poznala smrti. Vsako pomlad so se zbrala ob reki Murray. Starejši so sedeli na obrežju in se pogovarjali, mlajši pa so čofotali po vodi in se med drevesi igrali skrivalnice.

Nekega dne pa je kakadu Gingee na vsem lepem padel z veje kavčukovca in si zlomil vrat. Nepremično je obležal na tleh. Živali so se zbrale okoli njega in ga skušale prebuditi. Vanj so drezale s palico, ampak Gingee ni čutil ničesar. Odprle so njegove oči, a ni videl ničesar.

Živali so bile popolnoma zbegane, zato so sklicale srečanje, na katerem so se pogovarjale o tem, kaj se je zgodilo Gingeeju.





Najprej so za odgovor vprašale čuka Youreila. Ker je imel Youreil velike oči, ki niso spregledale skoraj ničesar, je veljal za izjemno pametnega. A priznal je, da ne ve, kaj se je pripetilo Gingeeju.

Potem je s svojim mnenjem na pomoč priskočil orel Mullian.

Pobral je kamen in ga zalučal v reko.

Kamen se je potopil in izginil. »To se je zgodilo tudi s kakadujem,« je trdil Mullian. »Mislim, da je izginil z obličja, kot da nikoli ni obstajal.«

A živali niso bile zadovoljne z njegovim pojasnilom.

Nazadnje pa je svojo razlago predstavil vran Whan. Pobral je kos lesa ter ga zalučal v reko. Vsi so opazovali, kako se je kos potopil, priplaval nazaj na površje, nato pa ga je naprej odnesel vodni tok. »To se je zgodilo Gingeeju,« je trdil

Whan. »Mislim, da je izginil, a se bo ponovno pojavil nekje drugje.«



Živali so nekaj časa razmišljale in se odločile, da bodo postavile Whanovo teorijo na preizkušnjo. Tako so se varani, oposumi, vombati, žabe in kače zakopali v zemljo, da niso, prav tako kot Gingee, niti videli niti slišali, niso tudi čutili ali vonjali. Želeli so videti, ali se bodo pojavili čez nekaj časa na drugem mestu.

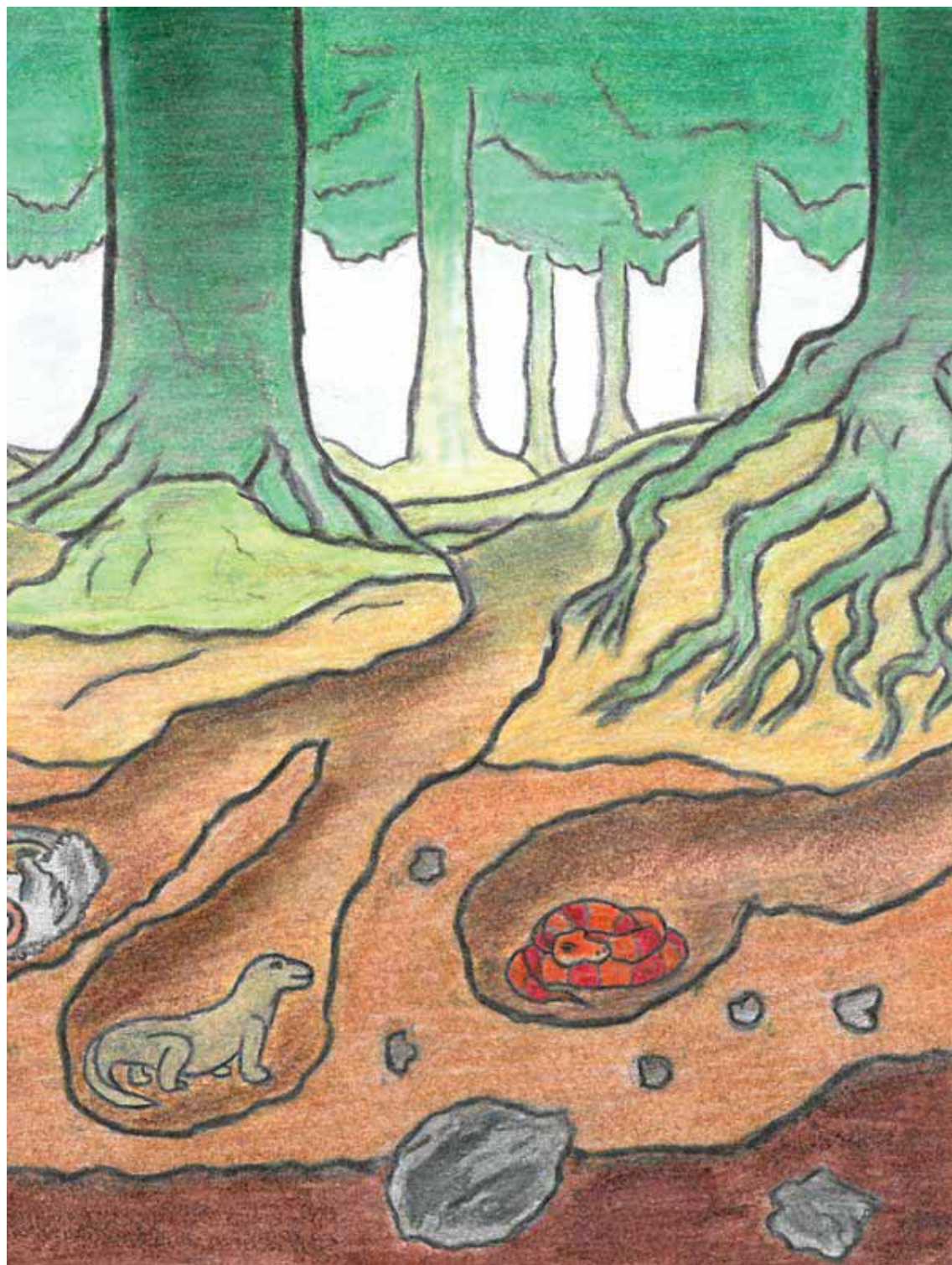
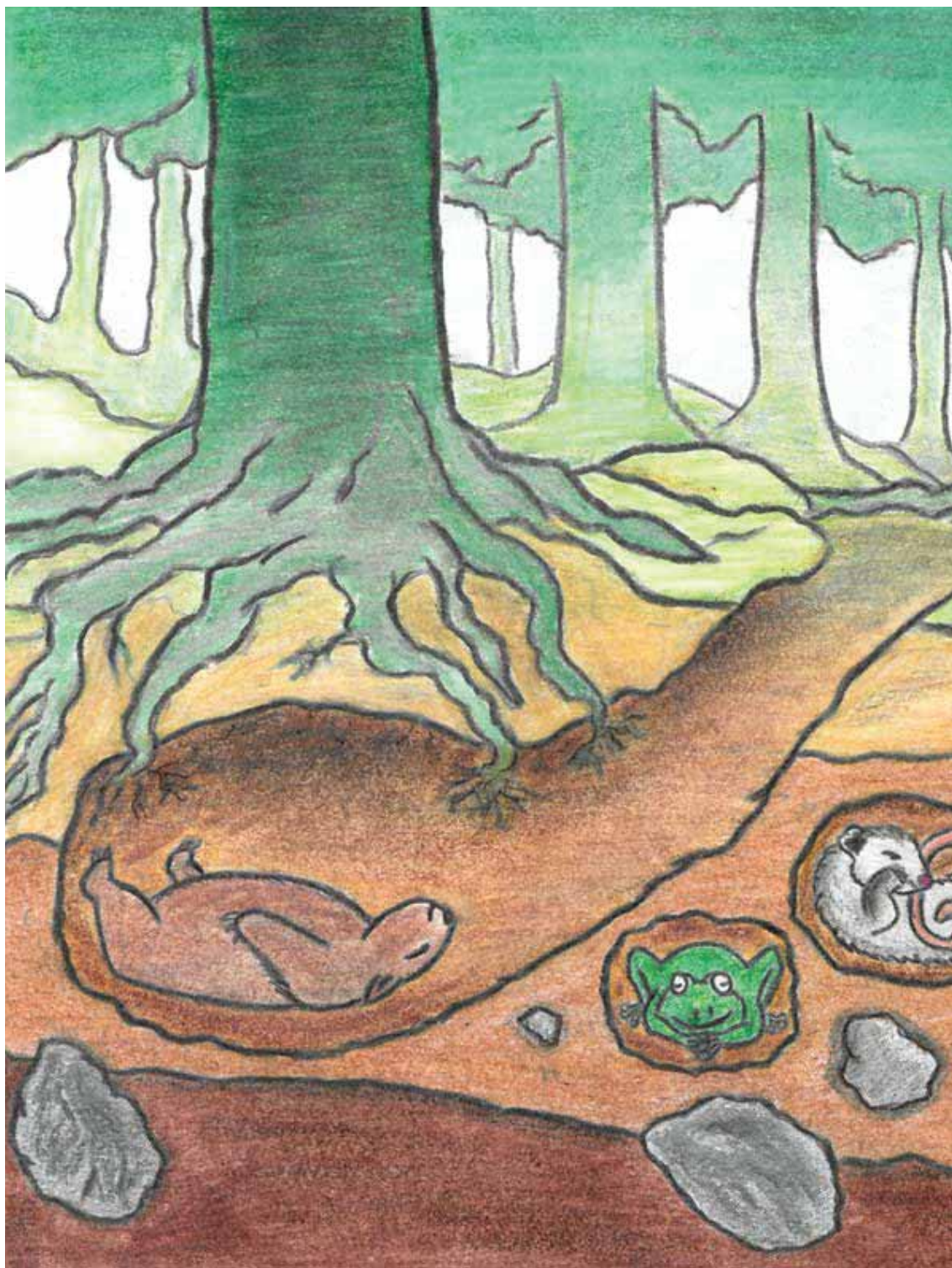
Po nekaj mesecih zimskega spanja so se izkopali iz lukenj, a so spoznali, da so še vedno na istem mestu kot prej. Izgubili so veliko teže in bili so sestradani, a razen tega se ni nič spremenilo. S tem so se prepričali, da ni mogoče, da bi se isto zgodilo tudi Gingeeju.

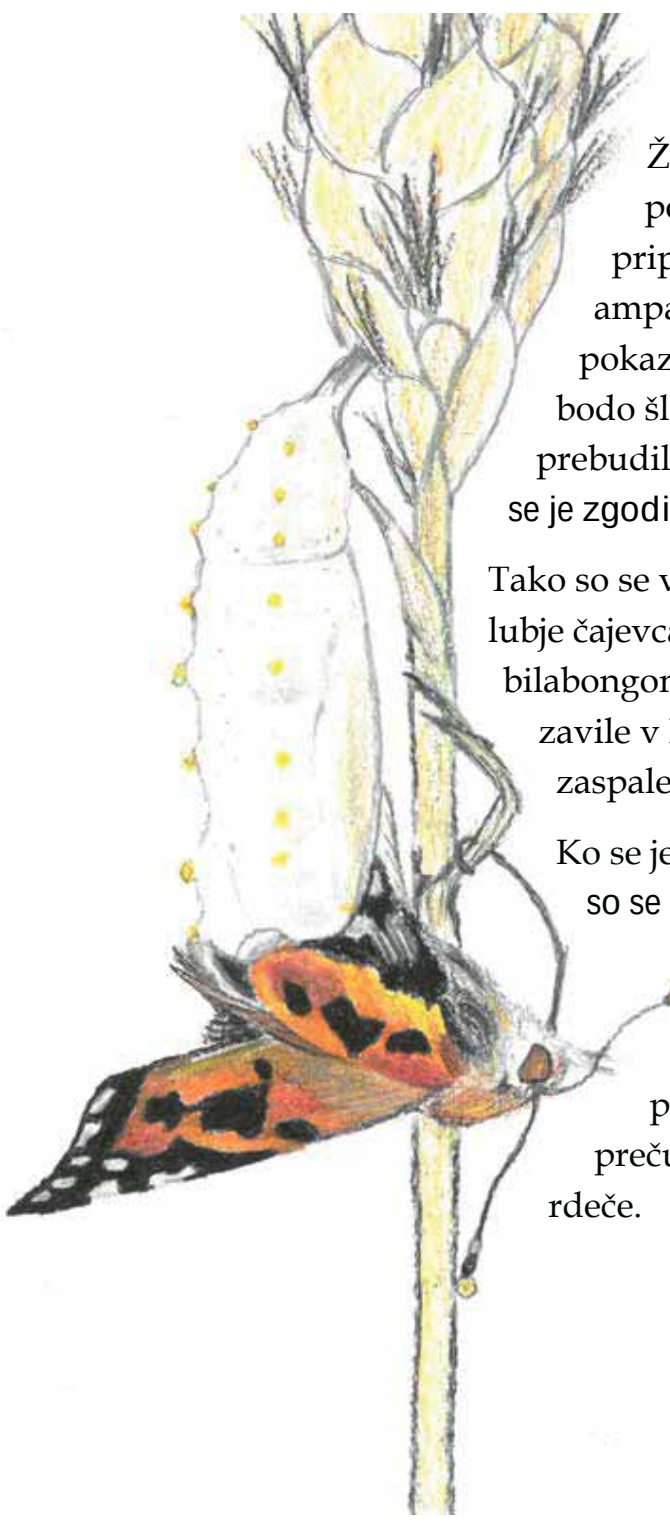
Živalim se je pridružilo veliko žuželk. »Me vemo, kaj se je pripetilo Gingeeju!« so vzklikale.

Sprva se ostale živali niso zganile, saj so se jim

zdele žuželke nepomembne in nekoliko nadležne. A hroščki, vodni hrošči in gosenice so kar naprej vzklikali: »Mi vemo, kaj se je zgodilo Gingeeju! Mi vemo! Mi vemo!« Youreil jim je končno dovolil do besede. »Prav,« je obupal, »kakšna pa je vaša razlaga?«







Žuželke niso želele
povedati, kaj se je
pripetilo Gingeemu,
ampak so želele to raje
pokazati. Rekle so, da
bodo šle spat in ko se bodo
prebudile, bo vsem jasno, kaj
se je zgodilo s kakadujem.

Tako so se vodni hroščki ovili v
lubje čajevca in odplavali proti
bilabongom, gosenice pa so se
zavile v listje kavčukovca ter
zaspale vse do konca zime.

Ko se je prebudila pomlad,
so se mimoze obarvale
v najlepše
rumene barve,
gorska roža
pa se je okrasila s
prečudovitimi odtenki
rdeče.

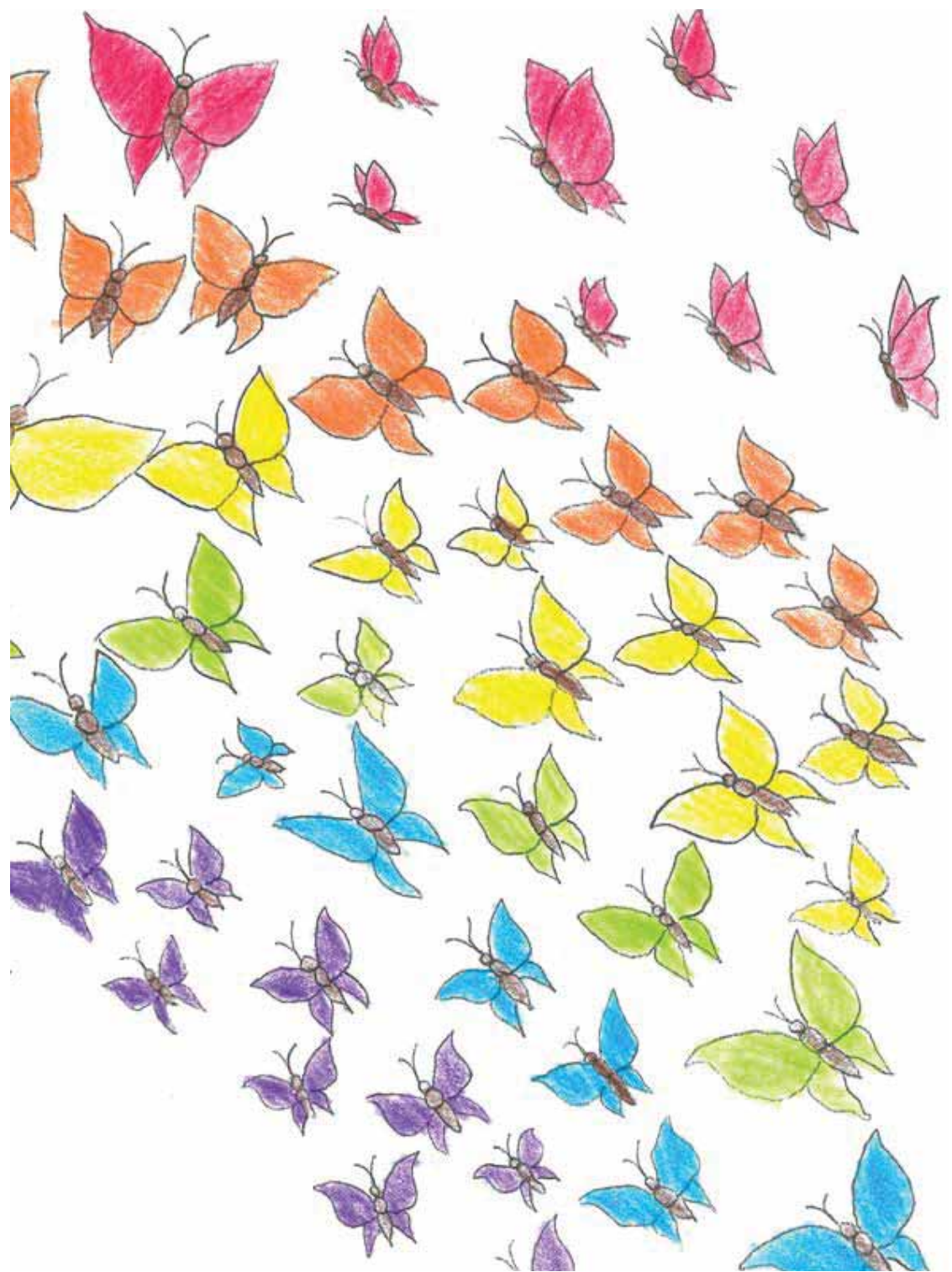
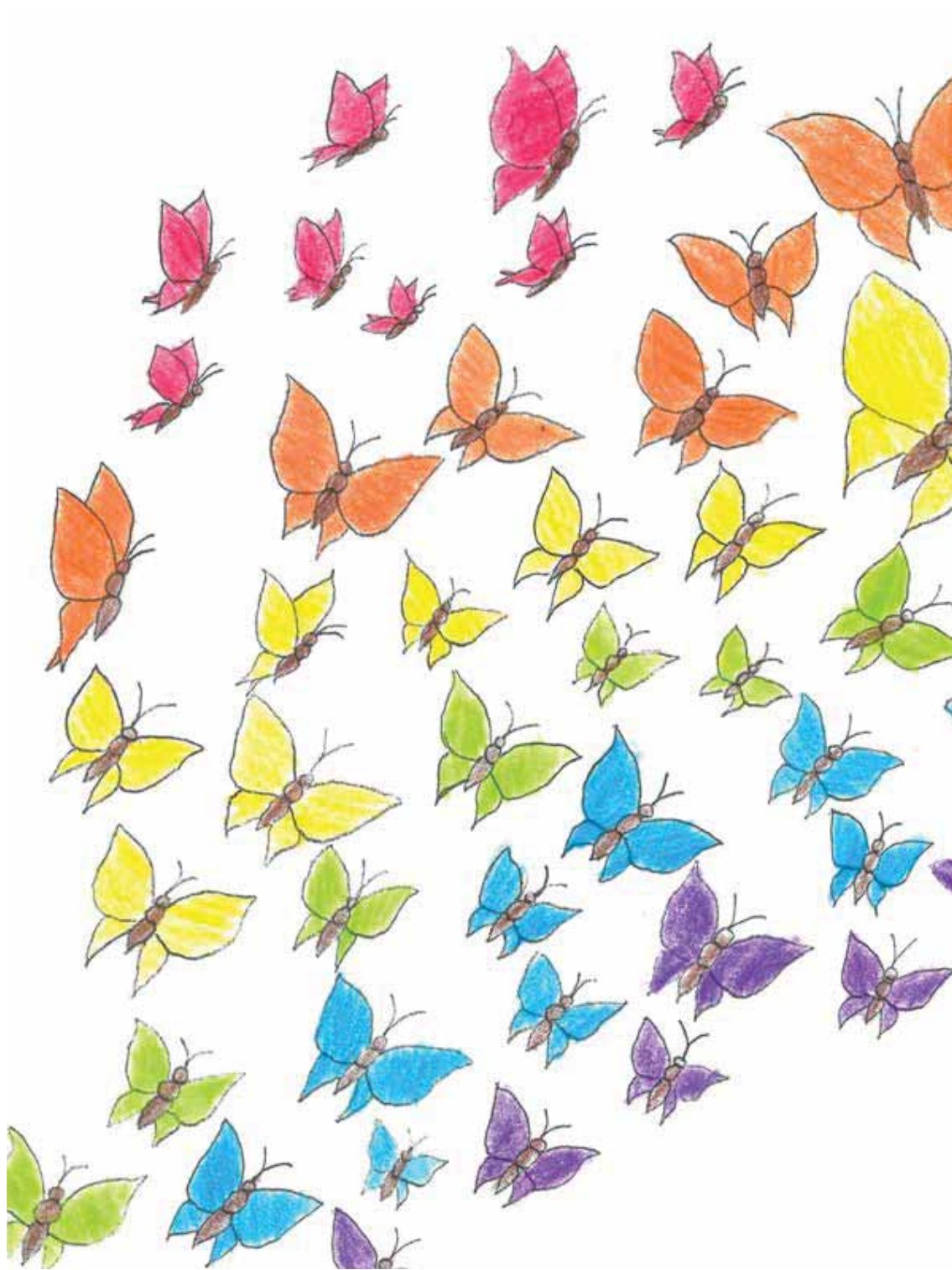
Ker žuželk ni bilo videti od nikoder,
so se živali odločile sklicati še eno
srečanje. Ravno so se spraševale,
kaj bi se lahko pripetilo gosenicam
in vodnim hroščkom, ko je
orel Mullian naenkrat zaklical:
»Poglejte!«

Po dolini se jim je bližala prečudovita
mavrica: velika mešanica prekrasnih
rdečih in rumenih, vijoličnih in
zelenih, oranžnih in modrih odtenkov.
Mavrica je priplesala do njih. Bolj kot se jim
je približevala, bolj so živali slišale šelestenje več
deset tisoč kril metuljev. »Mar nas ne prepoznate?« so
spršaševali metulji. »Mi smo gosenice in vodni hroščki!«

Metulji so pod toplino sonca letali od mimoz do
gorskih rož, dokler niso v velikem mavričnem oblaku
odleteli visoko v gore.

Ko so izginili, se je Youreil obrnil proti živalim in
jim dejal: »Sedaj pa vemo, kaj se je zgodilo Gingeemu.
Morda je za nas res izginil, a se bo čez nekaj časa
ponovno pojavil, le da v prerojeni obliki. Šele sedaj
popolnoma razumemo smrt.«





Hibernacija in metamorfoza



Veliko živali prespi težko obdobje (hibernira). To počnejo tudi varani, oposumi, vombati, žabe, kače in netopirji. Kadar so življenjske razmere težavne in je težko najti hrano, se živali zatečejo v varno skrivališče. Ko so enkrat tam, ne spijo in ne jejo. Vse se ustavi: njihovo gibanje, srčni utrip in dihanje. Netopir, ki hibernira, mora vdihniti le enkrat na dve uri. Ko se to obdobje konča, se živali zbudijo in so skoraj nespremenjene.

Še več avstralskih bitij, na primer metulji, pa doživi preobrazbo (metamorfozo) – njihova telesa se spremenijo iz ene oblike v drugo. V Avstraliji živi več kot 400 različnih vrst metuljev. Ti svoja jajčeca izležejo na rože, trave ali listje. Vsako jajčece se spremeni v gosenico. Vsaka gosenica naredi ovoj okrog bube, kokon, in znotraj tega kokona se njeno telo preoblikuje v metulja. Metulj potem zapusti kokon in odleti.



Aborigini



Aborigini so avstralski staroselci, v Avstralijo naj bi se naselili pred okoli 40000 leti, toda nedavna odkritja

so razkrila, da so kontinent poselili že

prej. S sabo so na celino pripeljali pse, prednike današnjih dingov, bumerang in svojo bogato kulturo.

Do prvega prihoda Evropejcev o aboriginih ne vemo veliko, vemo samo, da je v Avstraliji živel okoli 500 plemen in vsako je govorilo svoj jezik. Edino, kar je

povezovalo to plemensko raznolikost, pa je bila vera, ki je po prvih opisih Evropejcev aboriginom pomenila vse. Raziskovalec Dampier je v svojem dnevniku zapisal, da je tisti dan spoznal najgloblje verujoče ljudstvo na Zemlji.

Ker Avstralija za ljudi ni preveč gostoljubna in ker tam kmetijstvo skoraj ni mogoče, so aborigini živeli zgolj od nabiralništva in lova, torej so bili povsem odvisni





od zemlje, na kateri živijo. Posledično je tako naravnana tudi njihova vera; globoko verujejo v Zemljo in duhove svojih prednikov, ki naj bi se po smrti vrnili na svet v živalski obliki.

Zelo zanimiv pa je sanjski čas, to naj bi bil po opisu aboriginov čas, v katerega zdrsnemo med spanjem. Tako so si tudi predstavljali nastanek sveta; na začetku ni bilo ničesar in svet je bil ravna pustinja. Bajeslovna bitja, napol živali in ljudje, ki so si jih izmislili staroselci, pa naj bi dala vsemu na svetu življenje in namen. Ta bitja so častili s totemi in obredi na posebnih svetih krajih. Do teh bitij v resničnem svetu niso imeli dostopa, za njih so bili dostopni samo v sanjskem času, zato celotna vera temelji na njihovih sanjah in videnjih.

Ker so aborigini zelo miroljubno ljudstvo, je njihova zgodovina do prihoda Evropejcev precej nevznemirljiva. V Avstraliji je vse do prihoda kolonialistov vladal mir, saj so aborigini verjeli, da

zemlja ne more biti v lasti nikogar in zato si plemena niso lastila zemlje, da bi jo branili ali širili.

Ko je leta 1688 Willam Dampier odkril severne obale Avstralije, je kmalu spoznal prebivalce, ki so bili v tistem času razvojno več tisočletij za modernimi Evropejci. Leta 1770 so se Evropejci ponovno vrnili na obale Avstralije, tokrat je James Cook s posadko odkril vzhodni del kontinenta. 18 let kasneje so Angleži na novo odkritem ozemlju ustanovili prvo naselje in s tem se je začel hiter propad aboriginov, ki so bili že od samega začetka diskriminirani in izkoriščani. Leta 1973 so dobili aborigini svoje mesto v avstralskem parlamentu, tako se je začela počasna pot odpravljanja krivic, ki so jih trpeli stoletja. Aboriginov je v Avstraliji okoli 800000 in predstavljajo 3,3 % celotne populacije, večina teh je nezaposlenih in zelo slabo izobraženih, možnosti za njihov uspeh pa so male.



Slovarček

Avstralska kukabara (Kookaburra; *Dacelo gigas*) – avstralski ptič, vodomec, znan po glasnem oglašanju, ki spominja na smeh. Kukabare živijo v manjših družinah in včasih se tako udomačijo, da jih lahko hranimo. Najdemo jih tako v vlažnih gozdovih kot tudi v suhih savanah in celo v mestih, kjer se zadržujejo v visokih drevesih.



Avstralska telopeja (Waratah; *Telopea speciosissima*) – glej stran 44



Baramundi (Barramundi; *Lates calcarifer*) – riba, ki jo najdemo v rekah in obrežnih vodah severne Avstralije. Zraste do 60 cm, njeno belo telo je prekrito z majhnimi črnimi pikami. V avstralski kuhinji velja za veliko specialiteto.

Bilabong (Billabong) – mrtvica v avstralski divjini, mrtvi rokav reke, mlake ali kakšen drug prostor, ki se napolni le ob večjem deževju.

Bogong nočni metulj (Bogong moth; *Agrotis infusa*) – glej stran 50

Brolga (Brolga, Australian crane; *Antigone rubicunda*) – glej stran 31

Bubuk sovir (Babook, Australian BooBook; *Ninox boobook*) – majhna avstralska rjava sova (27–36 cm), ki čez dan počiva med drevesi in ponoči lovi. Ime je dobila po svojem oglašanju ,bu-buk’.



Bumerang – leseno metalno orožje, ki prileti nazaj, če zgreši cilj. Ima obliko črke L. Prvotno so ga uporabljali za lov, dandanes pa ga uporabljajo za rekreacijo. Najbolj znani po uporabi bumeranga so ravno aborigini.



Bunyip – velika, grozljiva, kosmata mitološka pošast, ki živi v bilabongih in plitkih rekah. V zgodbah se hrani z majhnimi živalmi, poje pa tudi poredne otroke.

Dingo (Dingo; *Canis lupus dingo*) – divji pes, ki naj bi izviral iz udomačenih psov. V Avstralijo bi ga naj s seboj pripeljali staroselci pred več deset tisoč leti.

Dingi so lahko različnih barv – od sivkaste do rdečerjave; imajo košat rep in nikoli ne lajajo. V mnogih predelih Avstralije povzročajo škodo kmetom.



Emu (Emu; *Dromaius novaehollandiae*) – velik ptič, ki ne zna leteti. Ima dolge noge in lahko teče tudi do 50 km/h. V višino zraste do 1,8 m ter tehta okoli 45 kg. Zanimivo je, da valijo jajca samci, ki tudi skrbijo za mladičke.

Evkalipt (Gum tree and Eucalyptus; *Menura novaehollandiae*) – eno izmed najznačilnejših avstralskih dreves. Ker raste v zelo raznolikih okoljih (v suhih puščavah, zasneženih gorah in vlažnih deževnih gozdovih), se je razvil v več različnih vrst, od drobnih puščavskih dreves, ki zrastejo le od 0,9 m, do ogromnih okoli 90 metrov visokih evkaliptov. Večina ima povešene sivozelene zimzelene in smolnate liste. Ene vrste evkaliptov imajo svetleče lubje, ki odbija svetlobo, nekateri pa so celo odporni na ogenj.

Kakadu (Cockatoo; *Cacatua*) – vrsta ptic, podobnih papagajem, živijo po vsej Avstraliji. Prepoznamo jih po značilnem grebenu in ukrivljenem kljunu. Poznamo več različnih vrst, ene izmed njih so zelo priljubljene kot domače živali. So družabne ptice, ki se zbirajo v jatah.

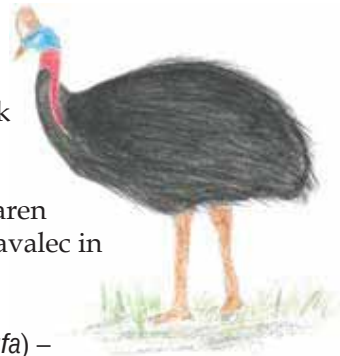




Kakadu galah (Galah; *Eolophus roseicapillus*) – vrsta kakaduja, ki je zelo pogosta po celi Avstraliji. Spredaj je roza barve, po hrbtu pa siv.

Kata Tjuta – ogromne, kupolam podobne skalnate formacije, ki se dvigajo sredi avstralske puščave. Kata Tjuta in Uluru spadata med največje avstralske znamenitosti. Vse skale Kata Tjute naj bi bile nekoč ena sama ogromna skala (kot je še danes Uluru). Milijone let jo je vreme oblikovalo do današnje podobe. Turistom je Kata Tjuta bolj poznana pod imenom *The Olgas*.

Kazuar (Cassowary; *Casuarius casuarius*) – za nojem in emujem je tretja velika neleteča ptica. Visok je 1,5 m, težek 45 kg in živi v deževnih gozdovih v severnem Queenslandu. Ima zelo močan kljun in noge s tremi velikimi kremplji, zato je tudi zelo nevaren človeku, ker lahko močno brčne. Kazuar je dober plavalec in tekač, saj teče tudi do 50 km/h.



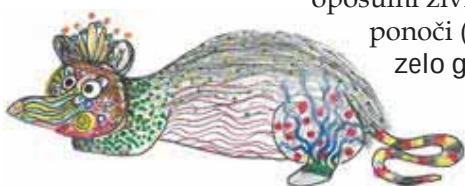
Kenguru (Kangaroo; Rdeči kenguru- *Megaleia rufa*) – glej stran 18

Kljunaš (Platypus; *Ornithorhynchus anatinus*) – glej stran 37

Lirorepec (Lyrebird; *Menura novaehollandiae*) – glej stran 26

Mavrična kača (Rainbow serpent) – glej stran 11

Oposum (Possum; *Didelphis marsupialis*) – je kosmata nočna žival z dolgim repom in je približno tako velik kot domača mačka. Nekateri oposumi živijo na drevesih in se ponoči (med prepiranjem) zelo glasno oglašajo.

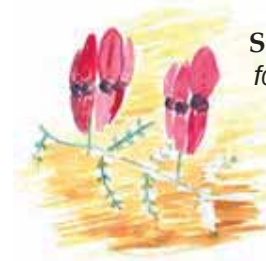


Oposum je še en avstralski vrečar, njegov malo večji bratranec pa živi tudi v Severni in Južni Ameriki. Zanj je značilno, da se lahko pretvarja, da je mrtev, če se počuti ogroženega. To pretvarjanje traja od nekaj minut do štirih ur. V tem času leži z odprtim gobčkom in zaprtimi ali napol zaprtimi očmi in oddaja neprijeten vonj. Zaradi te igre obstaja v angleščini izraz 'to play possum', kar pomeni, da ne želiš, da bi te kdo motil ali nadlegoval.

Puščavska trava spinifeks (Spinifex; *Spinifex*) – nizka, močna, trdoživa bodičasta trava, ki uspeva v avstralskih puščavah in na puščavskih ravninah. Raste lahko na peščenih tleh, v sušnih in neverjetno težkih pogojih. S koreninami, ki segajo tudi do 9 m globoko, išče vodo.



Sanjski čas (Dreamtime) – aborigini verjamejo, da je to čas, ko je nastala Zemlja in so jo naselili ljudje. Legende o sanjskem času pripovedujejo o velikanih in živalih, ki so se pojavili na Zemlji in izoblikovali njene naravne lepote, kot so gore in bilabongi.



Sturtov puščavski grah (Sturt's desert pea; *Clianthus formosus*) – avtohtona avstralska rastlina, ki raste v sušnih predelih osrednje in severnozahodne Avstralije. Znana je po živo rdečih cvetovih in črni piki na sredini.

Uluru – glej stran 62

Varan (Goanna; *Varanus*) – velik kuščar, ki živi predvsem v podeželski Avstraliji. Zraste do 90 cm, ima dolg gibčen rep, ki mu služi kot obramba pred plenilci ali pa kot dodatna opora pri ravnotežju, ko stoji na zadnjih nogah. Varani so zelo bojoviti plenilci, ki se hranijo s skoraj vsemi pticami, sesalci ali plazilci, manjšimi od njih. V Avstraliji živi 25 od približno 80 vrst varanov. Imajo zelo nevarno, celo strupeno slino, zato so napadi na človeka zelo nevarni.





Vombat (Wombat; *Vombatus ursinus*) – močan, jazbecu podoben vrečar, ki je velik okoli 100 cm in tehta do 30 kg. Ponoči se hrani s travo in koreninami. Vombati so dobri kopalci rovov, saj so lahko njihovi tuneli dolgi tudi več kot 180 m. Zanimivo je, da ima vrečo obrnjeno proti zadku, da med kopanjem ne zasuje mladiča, ki je še v vreči.



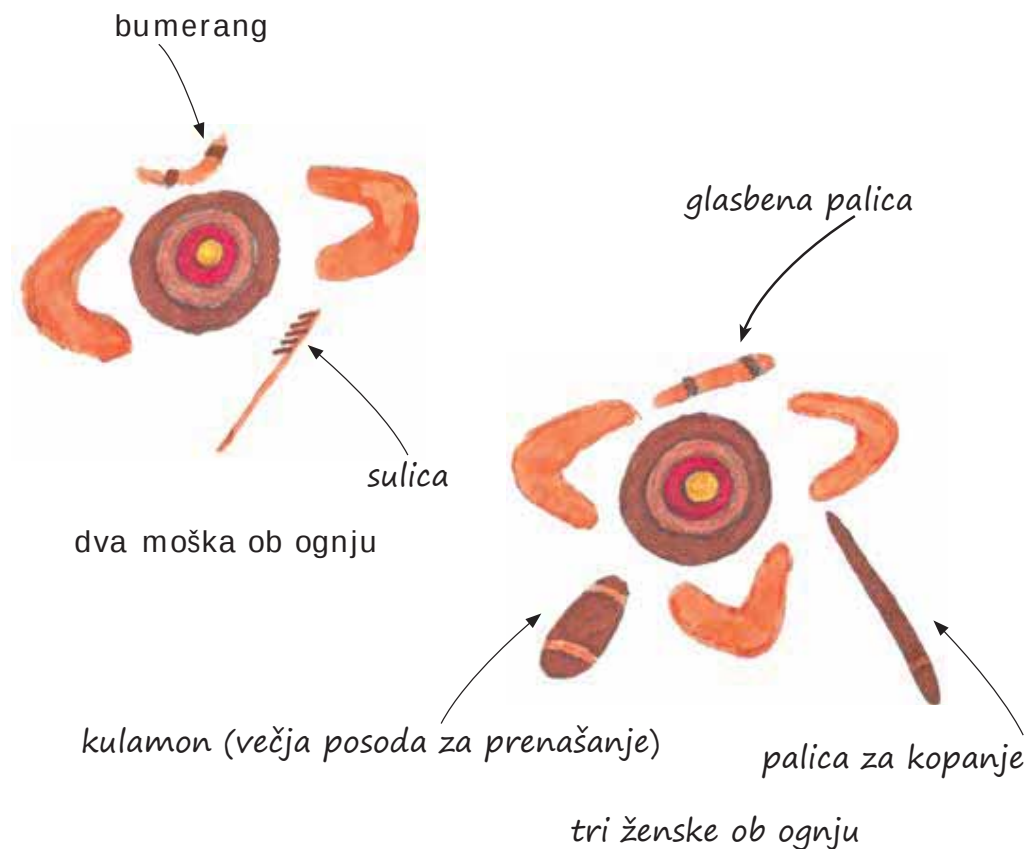
Vrečar (Marsupial) – vrsta sesalca, ki skoti in nato nosi mladiča v zunanji vreči (marsupion izhaja iz grške besede, ki pomeni majhna torbica oziroma vreča). Mladički se skotijo zelo hitro, saj lahko brejost traja tudi samo nekaj dni, in so zato zelo majhni, včasih tudi samo 2,5 cm. Večina vrečarjev, kot so kenguruji, živi v Avstraliji; nekatere, na primer oposume, pa lahko najdemo tudi v Ameriki. Med vrečarje spada tudi koala.

Zlata akacija (golden wattle; *Acacia pycnantha*) – vrsta akacije s čudovitimi rumenimi cvetovi. Skupaj z rdečim kengurujem in emujem tvori avstralski grb.



Aboriginski simboli in njihov pomen

Umetnost aboriginov je polna simbolov. Vsak simbol ima svoj pomen. Koliko simbolov, ki jih vidiš tukaj, lahko najdeš v tej knjigi?

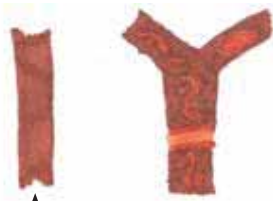




drevo



drevo, ki
nudi senco



sveto drevo

drevo brez sence



kljunaševo
gnezdo z jajci



ogenj



emujeve sledi



kengurujeve sledi



sledi ptičev



sledi kuščarja, ki se počasi premika



sledi človeka



kačje sledi



sledi kuščarja, ki se hitro premika



bumerangi



kotanja z vodo



reka s kotanjami

Avtorji prevodov zgodb, opisov in ilustracij

	Prevod in priredba	Ilustracije
Naslovnica		Teja Arzenšek
Notranja naslovnica		Gabrijela Ravnjak
Vsebina		Gal Ašič
Uvodne misli		Teja Arzenšek
Kako je nastal svet	Aljaž Petek	Teja Arzenšek (<i>dingo</i>) Larisa Ortl (<i>metulji</i>) Živa Turk (<i>kakadu, orel</i>) Nastja Turnšek (<i>kača, reka Murray</i>) Tina Jelenko (<i>kenguru</i>) Leon Povše (<i>žaba, riba</i>) Patrik Gobec (<i>metulji</i>) Gabrijela Ravnjak (<i>želva</i>)
Mavrična kača	Ana Maria Kotnik	Nastja Turnšek
Kako je dobil kenguru svojo vrečo	Luka Kuder	Gal Ašič
Kenguru	Ana Maria Kotnik	Tina Jelenko (<i>kenguru</i>) Leon Povše (<i>trava</i>)
Zakaj lahko žabe le kvakajo	Anja Keše	Leon Povše
Žaba in lirorepec	Tina Osetič	Leon Povše
Brolge in njihov ples	Katarina Zobec	May Blazinšek (<i>aborigin</i>) Nastja Turnšek (<i>brolga</i>) Filip Milošević (<i>simboli</i>)
Brolga	Tina Osetič	May Blazinšek
Zakaj so kljunaši posebna bitja	Marcel Prašnikar	Nastja Turnšek Leon Povše (<i>trava</i>)
Kljunaš	Lara Zalokar	Nastja Turnšek

	Prevod in priredba	Ilustracije
Gorska roža	Lara Zalokar	Lara Majcen Leon Povše (<i>sulica</i>)
Avstralska telopeja	Gal Ašič	Leon Povše
Vešči in gorske rože	Lucijan Korošec	Larisa Ortl May Blazinšek
Vešča bogong in puščavske rastline	Tina Osetič	Larisa Ortl (<i>vešči</i>) Leon Povše (<i>Sturtov puščavski grah</i>)
Kako je dobil krokodil svojo kožo	Julija Krašek	Matic Leskovšek
Krokodil	Ana Maria Kotnik	Matic Leskovšek
Človek kuškar in nastanek gore Uluru	Niko Žafran	May Blazinšek Filip Milošević (<i>bumerang</i>)
Uluru	Katarina Zobec	Teja Arzenšek (<i>Uluru</i>) Leon Povše (<i>trava</i>)
Metulji in njihova skrivnost	Lana Hladnik	Živa Turk (<i>hibernacija, kakaduja, vrana, orel</i>) Gabrijela Ravnjak (<i>sova</i>) Larisa Ortl (<i>metulji</i>) Patrik Gobec (<i>metulji</i>)
Hibernacija in metamorfoza	Ana Maria Kotnik	Živa Turk
Aborigini	Matevž Žula Rok Majcenović	Filip Milošević
Simboli aboriginov in njihov pomen		Lara Majcen Filip Milošević
Slovarček	Lana Hladnik Ana Maria Kotnik Katarina Zobec	Gabrijela Ravnjak (<i>kukabura, bubok, emu, bilabong, kazuar</i>) Leon Povše (<i>baramundi, varan, Sturtov puščavski grah, puščavska trava spinifeks, zlata akacija</i>) Lara Majcen (<i>bumerang</i>)



Prevod in priredba	Ilustracije
Slovarček	Teja Arzenšek (<i>dingo, kenguru</i>) Živa Turk (<i>kakadu, kakadu galah</i>) Gal Ašič (<i>oposum, vombat</i>) Matic Leskovšek (<i>koala</i>)
Zadnja stran	Teja Arzenšek
Obdelava slik	Patrik Gobec

Viri

Primarni vir

James Vance Marshall, Francis Firebrace. **Stories from the Billabong**. London: Francis Lincoln Children's Books, 2010.

Sekundarni viri

Berndt, R. M. **Australian Aboriginal Peoples**. Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/Australian-Aboriginal> (citirano 20. 6. 2020)

Blakemore, E. **Aboriginal Australians**. National Geographic. URL: <https://www.nationalgeographic.com/culture/people/reference/aboriginal-australians/> (citirano 20. 6. 2020)

Encyclopaedia Britannica. **Emblems of Australia**. URL: <https://www.britannica.com/topic/Emblems-of-Australia-1832693> (citirano 20. 6. 2020)

Encyclopaedia Britannica. **Bunyip**. URL: <https://www.britannica.com/topic/bunyip> (citirano 20. 6. 2020)

Perko, D. (ur.). **Geografski obzornik**. Strokovna revija za popularizacijo revije. Ljubljana: Zveza geografskih društev Slovenije, 1996.

Pucer, M. (ur.). **Velika ilustrirana enciklopedija živali**. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.



Zgodbe iz avstralske divjine

Zgodbe iz avstralske divjine vsebujejo nekaj najstarejših legend tega sveta. Zgodbe so del ustnega izročila aboriginov, z njimi so si krajšali čas in si razlagali nastanek sveta pred več kot deset tisoč leti. Te mite in legende so zbrali avstralski staroselci iz plemena Yorta-Yorta in jih zapisali, da se ohranijo še v pisani besedi za naslednja tisočletja.

Zgodbe so namenjene otrokom vseh starosti, njihovi prevodi in ilustracije pa so avtorsko delo dijakov in profesorice.

